

mladika

2012

6-7

CENA 4,00 €

Lucia Podgornik

Izgubljeno otroštvo

Erika Jazbar

ZBOR SAN JUSTO
NA TURNEJI PO SLOVENIJI

INTERVJU Z ANDREJEM IN ANDREJKO SELAN

Mojca P. Vaupotič

KARTUZIJA PLETERJE

Poezija

LUNA V RAZMAJANEM STOLU

Marija Šedivy

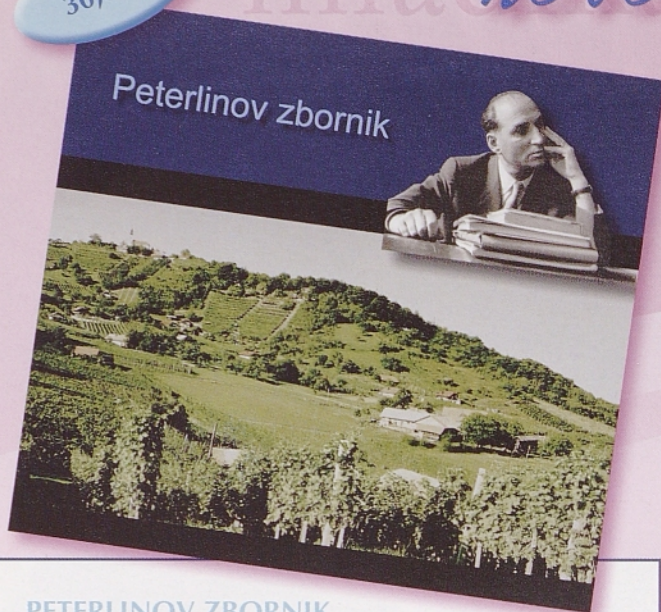
»Projekt Rebula«

Novice Knjižnice Dušana Črneta

KAZALO

47. Draga	1
Teja Močnik: Nad getom še zvezde ne svetijo	2
Irena Žerjal: Peta Avenija in smrtne zagate (6)	6
Marija Šedivy: Luna v razmajanem stolu	8
Peter Merkù: Moje življenje v Nemčiji (XXXV)	10
Erika Jazbar: Zbor San Justo na turneji po Sloveniji	13
Lucia Podgornik: Izgubljeno otroštvo (1)	19
Mojca P. Vaupotič: Kartuzija Pleterje	23
Antena	26
Ocene:	
R. Schulak, Spomini na Piran (L. Detela); C. Magris, Drugo morje (M. Smotlak); L. Detela, Nočni koncert s Trdoglavom in z Marjeto (L.D.)	37
Knjižnica Dušana Černeta (105)	39

30,00 €

PETERLINOV ZBORNIK

Peterlinov zbornik prinaša bogato gradivo, dokumente in fotografije iz življenja prof. Jožeta Peterlina, ustanovitelja in pobudnika številnih kulturnih ustanov na Tržaškem. Knjiga je izšla ob stoletnici njegovega rojstva, ki smo jo praznovali novembra lani in jo v letošnjem letu zaključujemo. V knjigi so med drugim zbrani tudi referati simpozija, ki smo ga njemu posvetili ob tridesetletnici smrti pred šestimi leti.

SLIKA NA PLATNICI: Mešani pevski zbor San Justo iz Argentine, ki je trenutno najboljši slovenski zbor v zdomstvu, je na začetku poletja bil gost na raznih krajih Slovenije in zamejstva. O štiridesetletni poti te pevske skupine smo se pogovarjali z ustanoviteljem in nekdanjim dirigentom Andrejem Selanom in sedanjo dirigentko Andrejko Selan Vombergar (foto Veronika Kržišnik).

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307
uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z. o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne 21.4.1999 pod številko 114276. Vpisana v seznam ROC dne 15.10.2005 pod številko 11721.

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)
Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957 • ISSN 1124 – 657X

Tisk: Graphart Printing srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Posamezna številka Mladike stane 4,00 €. Celoletna naročnina za Italijo 30,00 €; po letalski pošti: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Za plačilo lahko uporabite poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Na banki pa: Zadrúžna kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 5089 2802 2010 - 1000 0016 916; SWIFT: CCTSIT-2TXXX).

47. DRAGA

Sredi poletja smo in naglo se približuje nova Draga, stalnica med poletnimi prireditvami na Tržaškem, ki zdaj domuje na Opčinah, a se je rodila v vasici pod kraškim robom, po kateri je dobila ime in s katerim je znana v slovenskem prostoru. Zaselek nad skalnatimi bregovi Glinščice je znan tudi po tem, da je že davno pred zaščitnim zakonom doživel uveljavitev slovenskega imena tudi v italijanski javnosti. To se sicer ni zgodilo s kakšnim pravnim aktom ali sklepom pristojne ustanove, pač pa samo zaradi italijanskega nepoznanja slovenskega imenoslovja. Njihova brezбриžna nemarnost jim ne daje, da bi se z njim vsaj поблиže seznanili, saj jim Draga-Sant'Elia zveni povsem italijansko, ker nima težko izgovorljivih črkovnih skupin.

Študijski dnevi v Dragi so se naglo uveljavili kot ena izmed redkih priložnosti v slovenskem kulturnem in javnem prostoru za prosto izmenjavo mnenj in pogledov vseh, ki jim je pri srcu skupno dobro in ki hočejo prispevati k rasti in razvoju širše slovenske skupnosti. S to ponudbo je Jože Peterlin, glavni pobudnik Drage, hotel obnoviti duh Bohinjskih tednov, ki so bili tako pomembni za rast krščanske duhovnosti med mladimi Slovenci v času med obema vojnoma. Vsi niso dobronamerno sprejeli te pobude, ki je sistematično gojila dialog kot sredstvo komuniciranja ter se sklicevala na kulturo upanja, ki naj odpre pot resnični spravi kot predpogoju za civilno rast naroda. Nekateri so očitali, da Draga pomeni getizacijo in zapiranje, drugi da je v svojih izbirah premalo

svobodna in preveč podložna Cerkvi, spet drugi, da ponuja roko komunističnemu režimu ali, tretji, da nudi zatočišče belogardističnim ostankom slovenske emigracije. Madežev in nepreklicnih pečatov je bilo prilepljenih nič koliko na Drago, ki je vztrajala in se kljub vsem napadom krepila. Gledala je naprej in če je kdaj kritično razmišljala o medvojnem in povojnem dogajanju, se ni nikoli zatekala v brloge preteklosti. Prav tako niso njeni dejavniki nikoli čutili razočaranja zaradi izgubljene oblasti in privilegijev, pač pa so gledali naprej ekumensko v krščanstvu in dialoško v politiki z vizijo prihodnosti za ves narod in verujočo skupnost.

Ekumenizem verjetno ne bo nikoli pripeljal do verske enotnosti, a bo prispeval k duhovni rasti vsega človeštva, sprava med Slovenci ne bo nikoli dokončna, a razmišljanje o njej bo vodilo k civilni rasti in sožitju. Čeprav se še iskri, je danes boljše kot včeraj. Nihče ne more zanikati, da je Draga po svojih močeh prispevala pozitivne misli in blažila ostrine. Tudi 47. Draga se bo držala tega načela.

Jožetu Peterlinu, glavnemu med začetniki Drage, se bomo ob stoletnici rojstva oddolžili z ustanovitveno nagrado. Ta bo odslej pomenila priznanje tistim, ki so se s svojim delovanjem izkazali in prispevali k ohranjanju slovenske zavesti in kulture v zamejstvu, zdomstvu in matici v duhu vrednot, ki so vodile Peterlinovo delovanje v vsej naši skupnosti in še vedno navdihujejo Drago.

DRAGA
dvatisočdvajset

»Premajhni smo,
da bi lahko kdo koga odpisal.«

Jože Peterlin, Repentabor 1971

Teja Močnik

Nad getom še zvezde ne svetijo

Novela je bila priporočena na 40. literarnem natečaju revije Mladika

Letališče John F. Kennedy, New York, 20. december 2000

Mali je zleknjen v tapeciran, dokaj neudoben letališki stol. A ga to niti ne moti. Ves je majhen in sprašuje. To bo njegov prvi polet. Že od jutra je kot navita ura in postavlja vprašanja o letalih, njihovih krilih in motorjih, oblakih – so res mehki kot pernica, so takšni rahli kot sladkorna pena, bomo leteli skozi, pristali na njih? Ko ne terja odgovorov, čeblja sam s seboj. Ali pa po naslonjalu sedeža poriva svojo priljubljeno Formulo. Potem v zviti drži gumijastega bombona zaspi. Sklonim se nad stol in vzamem malo elastično gmo-to, ki v pest še vedno stiska rdeči avtomobil, v naročje. Njegov obraz je zdaj pomirjen. Dlan položim na mehke rjave lase. Čutim njegovo dihanje. Enakomerno in umirjeno je. Pomirja tudi moj nadpovprečno hiter utrip, ki ga poganjajo nejasna čustva. Mešani-ca strahu, vznemirjenja, nekaj krivde in sočutja, ki jih Malemu skušam prikriti – zakaj bi morala s težo preteklosti obremenjevati lastnega otroka? Najbrž kljub temu čuti, da je v zraku nekaj nenavadnega, da sem drugačna kot običajno. Vse, kar je čakalo 22 let, vse, kar je srce Malega takrat, ko je prvič utripnilo na ultrazvočnem ekranu, zastrlo in povsem stisnilo nekam v nevidno globino trebuha, danes mezi. Dva-indvajset let me ni bilo tam.

Medtem, ko je Malega zajel spanec, spustim spomine. Dopustim jim, da oddrsajo čez presušeni leseni podest verande. Oko odplava v suho travnato savano. V dalji se premikajo črne pike. Očetova čreda. Zdi se divja, svobodna, prepuščena prostranstvom.

Pogled od blizu je drugačen. Krog in krog ranča je napeta bodeča žičnata ograja. Podnjo se lahko pre-rinejo le kojoti in obvladajo to in ono stran. Čreda črnih bikov pa je njena ujetnica. Kot vsak, ki je bil kdaj tukaj. Odrinem hišna vrata. Zaobjame me vonj po toplem mleku, jutru, ki je še mlado.

Mali se zbuja. Misli se zberejo, prestavijo se v nizki start. Prične se ozirati naokoli. Kar vidim, kako spet roji, kako se njegova vprašanja nizajo v premočrtno

vrsto, eno za drugim. Toda posrka ga akcija vkrcavanja. Čas je, da se tudi midva z množico podava v trup megalomanske kovinske ptice. Boeing 776 je pripravljen na polet. Od Arizone naju loči še 5 ur in pol. Z eno roko primem Malega, z drugo si oprtam njegov mali nahrbtniček na laketi, edini kos ročne prtljage, ki ga imava. Greva. Rojenje se za hip potuhne pod vsem novim.

Skull Valley, Arizona, 30. avgust 1962

Moški, čigar izraz se je ravnokar postaral za nekaj gub, obupano zre čez verando v travnata prostranstva. Dan, ko je bila na delu usoda. Črne pike v dalji se lenobno sklanjajo k tlem, veter maje prežgane nepopasene šope trave. Pravkar se mu je rodila hči. Porod je bil težak. Porodnice niso uspeli rešiti.

Phoenix, Arizona, 20. december 2000

Mali je po poletu utrujen, a navdušen. Spet roji. Prvič v življenju se je dvignil v nebo, nad 32.000 čevljev visoko. »Imajo tudi ptice motorje za letenje, smo bili tako visoko, da bi se lahko dotaknil zvezd?« Uspeva mu, da pozabljam na notranjo mrzlico. Na 22 let, ki so me ločile med Arizono in New Yorkom. Na milje in leta potem, ko sem potegnila črto pod svojo vlogo nekakšne pepelke v hiši lastnega očeta. Uspeva mu, da pozabljam na tisti skriti predel trebuha, kjer je zakopan čas poln očitkov, krivde in tesnobe.

Smrt. In hči. Dvakratna očetova nesreča.

Prekletstvo, v katerem sem se pot težo ostrih in težkih besed, včasih celo udarcev vrtela sleherni dan. Prekletstvo, ki ga otrok, ki o tem svetu ne ve ničesar, ponotranji kot nekaj vsakdanjega in normalnega. Otrok, ki mu ni bilo dano izkusiti ljubečih dlani in prijaznih nagovorov, otrok, katerega čustveni svet je razrvan in boleč.

Pravzaprav bi težko rekla, da sem bila pri svojih šestnajstih letih še otrok. Z usodo, ki mi jo je nič hudega sluteč naprtilo življenje že ob samem rojstvu prav gotovo ne. Prav zato sem tistega dne pred 22 leti še toliko lažje pustila za seboj kovčke prete-

klosti, v katere je bil strpan ves očetov gnev. Morda ne popolnoma ravnodušno, a vendar z zanosom in uporom, ki ga premorejo jezne šestnajstletnice. Le da sem imela za razliko od nekakšne prisiljene jeze večine njih sama zanj res dobre razloge. Bila sem prav zares jezna. Dobro sem vedela, na kaj je cilj al Elvis Presley, ko je pel:

*/.../ People, don't you understand
the child needs a helping hand
or he'll grow to be an angry young man some day*
- - -

Življenje je iz mene pri šestnajstih naredilo pravo vrelišče. Za vsak upor očetu sem bila seveda ustrezno nagrajena s klofuto ali dvema.

In ko so naenkrat stopile v moje življenje rože v laseh, se je vse zazdelo popolnoma preprosto. Tudi oditi. Ponujenih jointov nisem nikoli odklanjala, to lahko iskreno priznam. Omamljene misli so počasi zastirale očetovo mržnjo ter mračne plasti, v katere se je ovijal po mamini smrti in me neprikrito označeval kot pomoto usode. Sramoto, ki da Njegovemu ranču prav v ničemer ne koristi. Kako vendarle naj si z žensko pomaga pri živalskih opravilih, kaj za božjo voljo naj reče znancem, svojim umišljenim prijateljem, ko bo častil rundo – naj pije na hči? In navsezadnje tisto, kar ga je nekje skrito najbolj peklo – v idealizirani podobi sina je videl svojega največjega zaupnika. V resničnosti pa sem bila na tem mestu jaz, njegov ranjen moški ponos. A če pomislim, se pravzaprav nikoli ni niti potrudil, da bi z menoj, pa čeprav s hčerjo, vzpostavil zaupanje. A priori.

Zadnji krči hipijevskega vala so me tako najprej potegnili v Kalifornijo, vendar je bližina meje z Arizono preveč vznemirjala. Presleyevo prepevanje, ki je takrat polnilo naše sluhovode in rožnate možgane, se je tam zdelo preveč stvarno, metafora, v kateri sem se zares čisto preveč našla:

*As the snow flies
On a cold and gray Chicago mornin'
A poor little baby child is born
In the ghetto
And his mama cries
'cause if there's one thing that she don't need*
- - -

Žičnata ograja in geto sta si bila blizu, preblizu, da bi se ju navkljub pokajenim jointom lahko osvobodila. Odstopala sem na drugi konec celine. Pustila za

seboj vso bol. Si prisegla, da se pesem *In the Ghetto* v mojem življenju ne bo odpela do konca ali vsaj ne do tako tragičnega. Ovoj očetovega sovraštva, ki ga ni bilo mogoče predreti, se je tako kot plastična vrečka zakopal v globine in tam obstal.

Zdaj je tukaj Mali. Ima 5 let. Sreba svoj kakav v Peet's Coffee & Tea. Radovedno se razgleduje po lokalu in njegovih izmenjujočih se gostih. Bister je in opazi marsikaj. Zato pa ves čas roji in zahteva odgovore. Toda zdaj je tiho. Ve, da je čas za ljubezen in naklonjenost, (da, on ti dve občutji dodobra pozna!) in ve, da je čas, ko so čustva nabita kot minsko polje.

New York, 23. november 2000

Po ločitvi letos z Malim prvič praznujeva Zahvalni dan sama. Slastno zapečen puran je za dva občutno prevelik. »Zakaj pa ne pokličeva še babice in dedka, saj imava dovolj purana za vse? Vsi moji prijatelji v vrtcu praznujejo Zahvalni dan in rojstni dan in božič s starši, z bratci in sestricami, z babicami in dedki,« nonšalantno naniza vprašaje in ugotovitve, ko po treh puranjih grizljajih odloži vilice in zahteva svoj posladek.

Toda njegova dokaj nedolžna opazka se kot ostra pikadova puščica zabode naravnost v sredino mojega bitja. Zapiči se v plastično vrečko, ki je začela nekje v globinah počasi, a vztrajno prepevati. Naenkrat se pred menoj odvrti vseh 16 let grenkobe in 22 let namerne pozabe. Morda pa je čas za odpusčanje. Za popravke v zgodovini. Je še živ? Bi želel videti Malega? Bi s tem doživel zadoščenje?

»Za božič greva v Arizono«, odgovorim Malemu, kot da sem preslišala njegovo očitajoče vprašanje in nima moj odgovor z njim nobene zveze. Hkrati me zagrabi panika, ker nimam primerne scenarija za njegova sledeča vprašanja, zato mu v isti sapi brez pomislekov obljubim Disneyland. Kar se mi v tistem trenutku zdi še kar prikladna krinka za soočenje s preteklostjo.

Skull Valley, Arizona, 20. december 2000

Hvalabogu za GPS navigacijo, brez katere po vseh teh letih najbrž ne bi našla poti do ranča. Stare hiše so šle v pozabo, na novo izrastle pa ustvarjajo še bolj nejasno sliko pokrajine in izpodjedajo mojo orientacijo. Med vožnjo sem se fokusirala na Malega. Nisem si upala razmišljati o tem, kaj me bo pričakalo. Po pravici povedano, o tem nisem imela niti najmanjše-

ga pojma, obstajalo je malo morje scenarijev. Malemu dedka nisem omenjala. Popotovanje do ranča (ki morda niti ni več očetov) naj bi izpadlo kot droben, nepomemben postanek na kratkih prazničnih počitnicah, katerih cilj je bil zabavišni park, in če bo čas, še skok do kalifornijskega živalskega vrta v San Diegu. Omenila sem mu, da sem zelo kratko obdobje na tistem ranču živela in da mi je bilo, ko sem bila takšna majhna kot on, vedno najbolj zanimivo opazovati silhuete bikov, ki so se na travnikih v daljavi premikali kot nekakšne črne figurice na šahovnici. Zanimive živali. Tudi precej divje da znajo biti, celo nevarne, sem razpredala. Rada bi jih še kdaj videla. Dovolj kamuflaže, da sem zamotila njegove misli in se izognila sila bolečemu in neprijetnemu pojasnjevanju svojega čudnega razmerja s to hišo ali tistim, kar naj bi v njej bilo.

»Prispeli ste na cilj.« GPS naprava racionalno prekine žvrgoleč pogovor z Malim. Koža pod obleko se rahlo naježi. Ozrem se po mali kolibi, kamor naju je usmerila navigacija. Zapeljem na dovoz in parkiram najeti avtomobil. Spomin se vrača, čeprav obremenjen z luknjami ter s številnimi korekcijami in novitetami, ki jih sestavlja pravkar videna podoba. Vsa drobna je koliba ujeta med še nekaj hiš. Vidim jih prvič. V mojem spominu sta na tem mestu z grmovjem obraščeni leseni plot in trava. Grmičasta trava, mesto za kače. Nemalo sem jih od tu videla, kako so se zvižale na cesto. Oče pri tem nikoli ni varčeval z naboji. V potencialno zvijajočo se nevarnost je streljal toliko časa, dokler žival ni mrtva obmirovala. Kačje kože je nato prav po moško kot trofeje izobešal po ranču.

Koliba se mi zdi precej manjša in uboga, za razliko od hiše iz spomina, v kateri sem preživela otroška leta. Obledela zelena barva na njej se svaljkasto lušči. Zdi se, da že dolgo ni bila prebarvana, a okna so videti čista. Torej tukaj vendarle nekdo živi.

Prijela sem Malega za roko in odšla sva na drugo stran kolibe, do lesene verande. Sicer se je onkraj iznad trave dvignilo še nekaj novih hiš, a v dalji je bilo še vedno videti savano, nekoliko bolj poraščeno. Črnih pik ni bilo na spregled. Mali je bil skorajda nekoliko razočaran nad tem. Bogsigavedi, kako si je v svoji domišljiji narisal vse tiste moje opise črnih bikov. Živali so ga res fascinirale.

Pod drevesom je v visoki travi rjav el star Fordov pickup. Spomnila sem se, kako je oče nanj trpal govedo in ga vozil na živinske sejme v okolici. Zdaj bržkone ni bil več vozen.

»Iščete kaj?« se je nenadoma oglasilo iz verande. Na počivalniku je s skodelo v roki sedela ženska sre-

dnjih let. Opazila sem, da nosi uniformo negovalne službe. »Edwarda bi želela videti, Edwarda Brucksa,« sem presenečeno in brez premisleka izstrelila, še preden sem uvidela izsušenega starca, izgubljenega v počivalniku na drugem delu verande. Negovalka nekoliko naveličano pomigne z glavo proti njemu, želi še nekaj reči, a jo prestrežem. Reagiram precej nagonsko in starcu ponudim roko (prepoznam ga po značilni ostrini oči in ob tem pomislim, živ je!, čeprav nisem prepričana, ali me to razveseli ali ne): »Amanda Brucks,« izrečem svoje ime, »Mendy,« se še v isti sapi popravim. Zdajci začutim, kako vsa trepetam. Roka, ki obvisi v zraku, se mi trese, pričakujoče zrem v starca. Toda on brez posebnega izraza na obrazu samo rahlo pokima ali pa se mi morda še to samo zdi.

»Veste,« se zdaj trudi biti negovalka nekoliko prijaznejša, ker se ji zazdi, da sem s starcem v neki posebni navezi »gospod Brucks ima Alzheimerjevo bolezen. Če že kaj, potem pripoveduje o svoji ženi, to je še tudi edino, česar se spominja, vse ostalo sproti pozablja. Tudi sicer govori bolj malo.« (Si lahko mislim, z besedami je vedno skoparil). In po premolku »ste sorodnica?«. »Daljna«, se v hipu in brez pomisleka zlažem. »Nisem vedela, da ima gospod Brucks kakšnega sorodnika. Že dolgo ni imel nobenega obiska ali stika s komerkoli drugim razen z mano,« zdaj skoraj tolaži. »Oprostite za hip prosim, postrezite si s kavo,« pomigne proti kuhinji in hkrati dviguje telo izparetega starca iz počivalnika »medtem pa greva z gospodom Brucksom zamenjati plenico, da bo urejen za svoje obiske, teh le ni vsak dan,« se dobrika.

Mali me od spodaj navzgor začudeno pogleda. Plenico? Niso plenice za dojenčke?, preberem v njegovih očeh. Tokrat ga ignoriram. Preveč sem pretresena, naenkrat se je ves arzenal občutkov zgnetel v snežno kepo, plaz je zgrmel čez srce in se usul skozi oči. Dvignem Malega v naročje, po njem padajo debele solze. »Mami, zakaj pa jokaš?« sprašuje in me boža s svojo malo dlanjo po obrazu, kakor ve, da počnem sama, ko mu je hudo. »A te kaj boli?« Boli, seveda boli, pomislim pri sebi in se mu brez besed poskušam nasmehniti skozi solze. »Jutri greva v živalski vrt. Boš videl, kakšni so črni biki iz prerije,« iztisnem in s tem skušam zamotiti oba. Morda bi morala to storiti že takoj, ne pa riniti sem, buči v meni, ko dobesedno pobegneva iz ranča.

Kaj pa sem pričakovala, razmišljam, medtem ko Malemu zvečer v hotelu odsotno prebiram pravljico. Vitalnega starca, ki me bo pričakal odprtih rok,

poln odpuščanja in veselja, da se je hči navsezadnje vendarle vrnila. Romantičen božič iz vseh tistih pocukranih holivudskih filmov, pobotano družinsko srečo, misel, da bo otrok (vnuk!) rešil vse, da bo šlo toliko in toliko let grenkobe na eni in drugi strani zaradi tega v hipu v pozabo. Da se bomo za mizo veselo prenažirali z božično pojedino, nato pa skupno odpirali darila ter se ob tem muzali drug drugemu. Namesto tega pa ugledam nebogljenega vegetirajočega starca v plenicah, za katerega bi mu bilo prav vseeno ali mu roko poda Emily, Linda, Betty, Jackie ali pa Mendy Bruks. Nič se ni spremenilo. Z Alzheimerjevo boleznijo ali brez. Njegovemu življenju je pomen dajala samo Mary Bruks, ki pa je leta 1962 umrla. Kot on. In z njima sanje. O sinu, o ranču kipeče družinske sreče.

Tisti zakleti Elvisov komad mi naenkrat spet pre-dre spomin:

*As her young man dies,
on a cold and gray Chicago mornin',
another little baby child is born .*

Čas je, da se to Presleyevo prekletstvo zaključi. Čas, da se osvobodim tega geta. Te njegove žičnate ograje. Tako, kot so se jo tiste črne pike, ki očitno že dolgo niso več njegove ujetnice.

Osredotočim se nazaj na pravljico. Mali, prislo-njen na blazino, zaspano zre v ilustracijo na knjižnih platnicah in posluša: *Tisti večer je astronom opazoval žvenket zvezd. Med cingljajočim zadevanjem druge ob drugo je v njihovo sredino nenadoma zapadla nena-vadna, svetla, okrogla, takšna kot lesk najbolj cenjene srebrnine. Mala zvezda, ki se je radostno in radovedno zibala na vse strani in s svojim cingljanjem vznemi-rila togo veselje.*

Malemu se pripirajo oči, zaprem knjigo in ga po-božam po laseh. Njegovo glavo nežno položim na blazino. V hipu ga zmanjka. Sprehodim se do okna. Zunaj je nebo posuto z zvezdami. Zraven mene pa spi tista, najbolj svetla. Zvezda, ki osvobaja.

Literarni natečaj »Mladike« 2012

1. Revija Mladika razpisuje XLI. nagradni li-terarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

PROZA	POEZIJA
Prva nagrada 500€	Prva nagrada 300€
Druga nagrada 300€	Druga nagrada 150€
Tretja nagrada 250€	Tretja nagrada 100€

3. Rokopise je treba poslati v dveh čitlji-vo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2012. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani (oziroma

30.000 znakov), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tek-ste lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.com.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisatelji-ca Vilma Purič, prevajalka prof. Diomira Fabjan - Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Ma-ver. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kultur-nem prazniku – Prešernovem dnevu – na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v la-sti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2013. Objavljena bodo lahko tudi nena-grajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Irena Žerjal

Peta Avenija in smrtne zagate (ali »marmelada newyorških kolačev« - 6. del)

Četrty dan

»Katera je drnjohala, da nisem mogla zaspati?«
 »Jaz pač ne! Sem pa še vedno razburjena, zato si bom oprala lase. Bogve, če je še kaj tople vode!«
 »Oh, je! Kar vroča!«
 »Bom rabila moje brisače! Kam sem položila kovček?«

Moj kovček je na dnu, drugi pa, in jih je šest, so na njem.

»Kdo mi pomaga dvigniti to skladovnico robe?«
 »Ti! Tukaj boš govorila v lepi slovenščini! Za kazen si jih dviguj kar sama!« Je huda ta neprespana Zdenka! Potrpimo torej!

Stari kovček! Ga odprem, vzamem, kar rabim, noter zabrišem umazano perilo in ga postavim na vrh skladovnice. Zakorakam z brisačami okoli vratu kot kakšen bokser proti kopalnici, kjer se moje trenutne sostanovke glasno kinčajo in linčajo, jaz pa komaj začnem s prho. Medtem sta Evica in Zdenka že nared, odhajata in me pozdravljata.

Saj je zunaj svetel avgustovski dan! Lahko bi šla na zajtrk, pa raje zalistam v včerajšnji časnik. Ne, ni časnik, je debel špeh! Znanci, ki poznajo New York, pravijo, da v njem dobiš zelo poceni vse! Stlačim ga za spomin v kovček. Ko bom obnavljala spomine na ta izlet, ga bom prelistala.

Potrka jo na vrata. Le kdo bi lahko bil?

Evica in Zdenka sta poslali gospoda Aljaža, naj me pobara, da se jim pridružim.

Vzamem torbico z vsem, kar je še ostalo denarja, glavnikom, robčki, potnim listom, naočniki, beležnico, nato zaloputnem vrata in ga nagovorim, da bi šla po stopnicah.

»Čujte, vi se obnašate kot smrklja! Sprva sem mislil, da ga imate pod kapo, zdaj pa ugotavljam, da ste neresni kar tako!«

Ubožca bolijo noge, to je očitno! Z dvigalom sva takoj v preddverju. Zdenka se pogovarja z Evico pri piramidici, ki krasi ta stari hotel, in nam je bil v vsem tako všeč, ko smo vstopili vanj prvič, a je medtem tudi piramidica izgubila vse svoje čare.

»Rezervirala sem kabino za polet na Niagarske slapove.«

»Ja, kdaj pa se odfrli?«

»Takoj! Čakamo samo še na zakonca Matjašec.«

Prihajata s fotoaparatom, snemalno kamero in dve-
ma velikima potovalkama.

»Bomo z vodičem?«

»Ga dobimo v letalu!«

»Se zgrinjajo temni oblaki, kar mi ni všeč!«

»Vsak oblak ne napove vesoljnega potopa,« me pomiri Evica.

»Tolažba za naivneže!«

»Si pikra!«

»Ne, le realistična!«

»Vse vas bo minila slaba volja v letalu! Je zelo razkošno, tako lepo kot nobeno, s katerim sem kdaj poletel.«

Aljaž zažvenklja z drobižem, ki ga ima po žepih. Torej ga ne bolijo noge, ampak je starokopiten šjor, kot je takim rekla moja teta.

»Zoprno...«, zine, a se hitro premisli moja Zdenka, ker se boji, da bi med nami nastala napetost, »zoprno bo, če bo deževalo!«

»Zaman se trudite s slabimi napovedmi! Tukaj bo udobno in bomo na cilju v petih minutkah!«

Gospa Matjaševa nas tolaži, da so Niagarski slapovi vedno lepi, saj je bila tudi ona že tam, čuditi pa se je vredno vse kaj drugemu kot poletnim ploham.

Kar resno smo občudovali vse razkošje velikih slapov. Človek ob takem naravnem čudežu pozabi na plohe, pršič, mrzle vode, ki te tu in tam oplazijo, saj prisluhneš le čudovitim glasovom voda!

Zvečer se ogrevamo z močno pijačo. Nekdo jamra, da ga boli grlo, drugi, da mu šumi v ušesih, mene pa napadajo same neumne misli. Rada bi plesala, hodi-la po živahnih ulicah, se smejala stvarjem, ki jih ne bi

smela niti opaziti in tako ne sočustvujem, kakor zahteva olika. Zdenka me je na skrivaj opazovala, uganila je moje naklepe, se navdušila nad vsem, kar lahko še vidi v New Yorku by night, a ji vseeno predočim vse nevarnosti, ki se lahko nastavijo dveh neprevidnih ženskama.

Zaman bi bilo Zdenki dopovedati, da sva že imeli grde izkušnje, torej ne bi smeli nikoli več izzvati zle usode. Ona bi se namreč najraje naplesala v enem od številnih plesnih klubov.

»V tovrstne pustolovščine boš šla kdaj drugič! In ne z menoj!«

Zagotovo pa nisva ostali kot dve stari dami v hotelu. Šli sva na potep, si ogledovali svetle izložbe, poulične slikarje, žonglerje in čudovite akrobatke.

»Vsaj tvoje črne naočnike snemi!«

Sem nejevoljna, ker se kar tako vtika v moje navede, a jo ubogam. Lagala bi, če bi rekla, da nima prav, ker je po vsem, kar je doživela prvi dan v New Yorku, spet neprevidna. Prijetno je v družbi, če si sproščen, in tod naokrog je nešteto sproščenih dogajanj. Ljudje se vedejo brezskrbno, saj žonglirajo, igrajo pravljicne like, rišejo s sprayi, počenajajo cirkuške norčije kar sredi noči, kar se mi zdi nenavadno. No, saj sem se tudi jaz podala v to potovanje brez prepričanja! Saj sem se prepustila tej vragoliji zgolj iz radovednosti! Ni bilo nobenih stranskih namenov!

Pozno je, kar dve čez polnoč! Debela luna na nebu in nihče ni zaspan! Intenzivnost tega izleta se mi bo morda maščevala, a zdaj sem kar nasmejana. Tako kot poulični slikarji, ki pogledujejo v nebo in potem slikajo vsemirje drugih galaksij, odeti pa so v dolge plašče s čudnimi pokrivali. Slike so mračne kot noč, zvezde blizu. Natančna futuristika.

Bom manj radovedna in bolj evropska jutri? Bom tekla v športni opremi po ginkobiloski aveniji, mimo stopnišč, se ustavljala ob Hudsonu, zadihano stekla v hotel, pa čeprav sama, ker tako zlovoljne Zdenke že dolgo nisem videla?

Naslednjega dne

Zgodaj rano je pokvarjeno dvigalo. Ultraskoki čez vse dolge stopnice v naše dvaintrideseto! Kot ubita zaspim.

Zbudijo me, ker se vse tri preselimo v boljšo sobo z velikimi posteljami, vsaka bo imela svojo omaro, ob čudovitih zavesah se blešči mogočna psiha, kopalnica je prostorna, skratka, obeta se nam imenitno prebivališče za prihodnje dni.

»In zdaj lahko greš z mano v Jersey. Ne bom več potovala s tečnimi kolegi! Pridita z mano obe, saj plačam vozovnico s popustom!«

Ta popust si je izmislila. Očividno noče pešočiti po New Yorku, ker ji ni všeč. Ni se navezala na mesto tako, kakor sva se medve z Zdenko. Seveda naju zanima tudi Jersey, tako prepričam prijateljico, da odpotujemo.

Dve uri čudovitih vedut. Zdenka je vesela. Mlado, kot je, jo navdušujejo stare in nove dolge limuzine, ki drvijo po cestah pod nami. Nekateri cadiaki se ji zdijo vredni navdušenih vzklikov, jaz pa sem kar brezbrizna ob takih pojavih.

»Ti si mlada in zato je lepo, da te tehnični biserčki tako navdušujejo. Morda pa so Zdenkini sorodniki lastniki česa takega.«

»Ali imajo na dvorišču take cryslerce,« kaže z roko na čredo elegantnih razkošnic, ki se valijo v prometu.

»Tukaj imajo cryslerce na dvoriščih ali pred hišo kot mi bicikle. Od vedno je tako, še odkar sem prišla kot dijakinja k sestričnam na obisk!«

»Hm... Jaz sem bolj revne sorte! Nimam ne dvorišča ne zasebnega stanovanja!«

»In kaj! Meni se ni v vsem mojem življenju zdelo tako nujno, da rabim večji avto.«

»Torej se razglej, ker zdaj imaš priliko. Poleg vsega je pred tabo dolgo življenje kot nepričakovano odprta cesta! Seveda se mladina po navadi tega ne zaveda in stvari ne jemlje zares, če jim kdo pove, kako je svet pred njo!«

Nič ni razmišljala ona, in še manj me, starejšega rodu. Kot bi se hotele ograditi od dilem, ki nam jih bo naklonil čas.

Stojimo pred lično hišo Zdenkine sestrične, ki se je sem preselila, potem ko se je v Evropi poročila sredi petdesetih let prejšnjega stoletja. Bolj kot poučevanje po slovenskih šolah je vzljubila svojega moža.

Družinska skupnost stoji pred durmi in nas pozdravlja. Zdenka nas predstavi, s prijetnim vonjem iz kuhinje pa nas takoj zvabijo v hišo.

»Pa ne, da tako dobro diši tudi za nas?«

»Ne, najprej nam boš predlagala pesem!«

Seveda zapojemo in gospodinja v tej hiši joče od ganjenosti. Prav tako, kot sem se jaz jokala pri gospelu.

(dalje)

Marija Šedivy

Luna v razmajanem stolu

Tretja nagrada za poezijo na 40. literarnem natečaju revije Mladika

ZA NAPRSTNIK RDEČE,

nekaj zelene,
malo modre
in veliko rumene
za pusto,
vsakdanjo obleko,
ki me temni
v neopazno.
Poslikam jo,
za sprehode,
za postanke
pred vrati,
za klop,
počitek
pod češnjo.
Poslikam jo za te.
Da prisedeš.

MURVIN LIST

za sviloprejško,
za nitko
v vzglavniku,
za poglede,
besede,
za svilnati lesk
vsakdana.
Drobčen list
za svilen kokon,
v katerega
se bova
skrila.

KO TRAVA ZASPI

in luna sede
v razmajani stol,
se vtihotapim
v tvojo sapo.
Dišavim se
s tvojim vonjem,
lepim na stene,
oprinem notrine,
da me ne izdihneš.
Da me poneseš s seboj,
ko te posrka jutro.

LOVIM DEŽ,

slano,
veter,
sneg,
ščeбет ptic,
zven korakov,
klepet sosed.
Sonce lovim,
meglo,
zvezde,
luno,
noči brez sna,
tvoj smeh in molk.
Lovim zamere,
odpuščanja,
božanja,
nerganja.
Življenje lovim,
da nama ne uide.

PREBUJAM SE

za dotike,
ki brišejo roso
s teles.
Za skodelico kave.
Za tvoj »dobro jutro«.
Za zajtrk.
Drobtine,
raztresene po prtu.
Za poti,
ki jih riše dan.
Prebujam se
za pobege
in vračanja.

ZA SPAKAMI PREŽIM,

ki se obešajo
na okna,
stene,
vrata.
Po tleh lezejo,
dihajo strupeno sapo,
se lepijo na strop,
na naju
in ubijajo.
Prežim
in te čakam,
da bova snela obešence,
počistila sobo
in odprla okna.

PRAVLJICA,

z obveznim nekoč
in nekje.
S princesko,
z vilami
in s škrati,
z zmajem,
grdavži
in junakom.

Pravljica,
resničnost,
ali zvezdni utrinek?

Droben asteroid,
ki se prižge
in izgine.

SIVO,

ne belo,
ne črno.
Samo sivo.
Brez odtenkov.
Nekaj
med smehom
in jokom,
med nočjo
in jutrom,
med pravkar
in zdaj,
med jaz
in ti.
Nekaj vmes.
Sivo.
Sivo,
ki ničesar ne čuti.

BLIZU,

tako prekleto blizu,
da si kradeva
prostor,
sapo,
celo misli.
Umaknem se.
Samo včasih.
Samo malo.
Samo toliko,
da ostanem
na dosegu roke.
Da v praznini,
ki se votli
v tišino,
zaslišim tvoje smrčanje.

Na dosegu roke
ostajam.

OBA BI LAHKO

podrla ogrado,
spustila konje,
dirjala,
okušala veter.
Podobe bi zlivala
v valove,
z lističi maka
označila poti,
z regratovimi lučkami
mehčala blazino.
Vse bi lahko.
Pa si samo mršiva grivo
in se tu in tam podrgneva
ob tople boke.

Peter Merku

Moje življenje v Nemčiji

XXXV. Od Bamberga do Pušje vesi

Po večerji, ko sta otroka že spala in se je Mirella zadržala v dnevni sobi ter s kakim ročnim delom v rokah gledala televizijo, sem se sam večkrat zatekel v pospravljeno kuhinjo, da se v miru poglobim v ta ali oni tehnični problem, ki ga v uradu nisem utegnil obdelati. Pred oknom sem imel na razpolago delovno površino, na kateri sem po mili volji razgrnil potrebno dokumentacijo in kakšno tehniško knjigo. Na desni sem imel zidno omaro, na katere srednji plošči je stala lepa kuhinjska tehtnica s kromiranim krožnikom.

Nekega večera maja 1976 me je zmotilo zvenkljanje tehtnice, ki se je prav rahlo tresla. Ustavil sem jo s prstom, a se je še naprej tresla. Pomislil sem, da je morda vozil mimo kakšen velik tovornjak

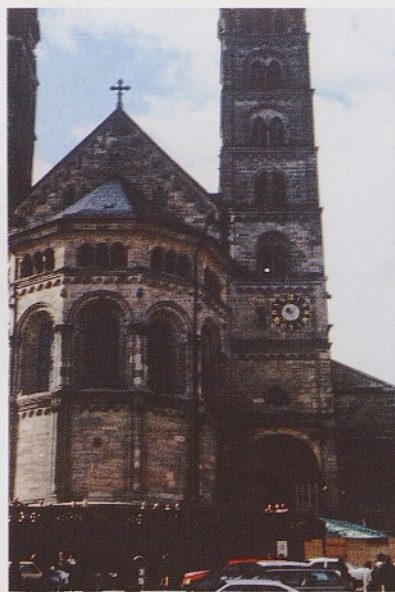
ali da kje v hiši skače otrok, ki ne more spati. Pa sem se spomnil, da so nekoč podobno zvenkljali kristalni kozarci v vitrini domače dnevne sobe ... in mi je oče rekel, da to pomeni, da je nekje potres. In kot takrat kozarci, tako se je zdaj tehtnica kmalu umirila. Naslednjega dne smo zvedeli za potres v severovzhodni Italiji, ki je skoraj popolnoma porušil Pušjo ves (Venzona).

Kot običajno so takoj stekle nabiralne akcije v pomoč potreščencem. Po radiu in televiziji smo slišali poziv tamkajšnjih oblasti, naj se pomoč ne pošilja v Rim, ampak direktno v prizadete kraje, zato da pride v prave roke! Erlangenski župnik Will iz župnije Sv. Terezije je še posebno angažirano zbiral gmotno in stvarno pomoč, ki jo je s skupino mladih faranov

šel osebno deliti v Pušjo ves. Nemara je dejstvo, da katoliški del Erlangena spada pod bambersko škofijo, kot je v poznem srednjem veku spadal pod njo dobršen del Furlanije, sprožilo v njem nezadržno nujno, priskočiti neposredno in vztrajno na pomoč potreščencem. Še preden se je septembra istega leta zemlja drugič stresla in uničila še to, kar je po prvem potresu ostalo pokonci, je prišla iz Pušje vesi delegacija s tamkajšnjim župnikom na čelu, da bi se uradno zahvalila. Ko je župnik Will zvedel zame, me je preko skupnega znanca zaprosil, da bi mu pri maši bil na uslugo kot tolmač. Tako sem med prevajanjem zahvalnega govora iz italijanščine v nemščino imel prvič priliko videti cerkev iz mašnikove perspektive.

Po kosilu, na katerega smo bili povabljeni vsi prisotni, nam je zborček iz Pušje vesi zapel nekaj furlanskih in italijanskih pesmi. In jaz sem smel ves čas prevajati. Ko je mladi zborovodja zvedel za moje ime, me je začudeno pogledal in dejal, da pozna v Trstu skladatelja z istim imenom in me vprašal, če morda ... »Samo njegov brat sem«, sem mu vpadel v besedo. Ustavil se je nekaj časa pri meni, ker je bil srečen, da se lahko pogovarjava brez tolmača.

Po potresu so se stiki med Erlangenom in Pušjo vesjo intenzivirali, o čemer priča tudi v Erlangenu na novo zgrajena moderna rezidenca za starejše občane, ki nosi ime *Venzona*, ter pobratenje

Valentina med postankom v Pušji vesi po drugem potresu (levo) in detajl katedrale.

Bamberg: prostrano dvorišče dvorca.

med obema mestoma, do katerega je uradno prišlo leta 2001. Še posebna skrb se posveča rednim stikom med mladimi iz obeh mest.

Spomladi 2006 se je pripeljalo v Erlangen 100 prebivalcev Pušje vesi z godbo, da proslavijo tridesetletnico obstoja prijateljskega pokroviteljstva s službo božjo, veliko glasbe in nemško-italijanskim srečanjem s skupnim kosilom in kulturnim programom. Erlangenski župan dr. Balleis je imel priložnostni govor, v katerem se je poleg aktualnih stikov dotaknil tudi zgodovinske preteklosti, ko je v poznem srednjem veku del Furlanije – in z njo Venzona – spadal pod bambersko škofijo ravno tako kot Erlangen. Kot se za poštenega današnjega Nemca spodobi, ni pozabil omeniti in se oprostiti za vse hudo, kar so med drugo svetovno vojno v Italiji zakrivila nemške okupacijske sile. Avgusta istega leta je pa kakih 80 Erlangenčanov potovalo v Pušjo ves na tradicionalno slovesnost v spomin posvetitve stolnice.

Potres leta 1976 je bil torej povod za obnovo povezave med obema mestoma, ki je v srednjem veku izhajala predvsem iz fevdalnih razmer, ko se je patriarhat istovetil z imperialno oblastjo. Tako vemo na primer, da je Kanalska dolina pripadala bamberski škofiji, Pordenun in Prata sta bila cesarski fevd, Saccile je bil fevd bavarskih vojvod, Cordenons je pripadal grofom Treffen, Trčmun družini Macchland in podobno, zaradi česar ni mogoče začrtati točnih meja takratne Furlanije, kot piše v

svoji knjigi *Storia del Friuli* Tito Maniaco. O nekdanji povezanosti še danes priča stolnica v Pušji vesi (Venzona) in v Guminu (Gemona), ki sta zgrajeni pod vplivom nemškega gotskega sloga.

Bamberg s svojimi 70.000 prebivalci in z marsikatero zanimivostjo, 35 km severno od Erlangena, se kar sam ponuja kot cilj enodnevnega izleta; to smo tudi sami izrabili, ko smo imeli razne goste na obisku, najsibo iz Trsta, Sarajeva ali Španije. Mesto, ki nosi ime po knezih Babenberg, je bilo v zgodovini prvič uradno omenjeno leta 902. Najstarejši del je škofovsko mesto, zgrajeno na sedmih gričih. Mogočni cesar Oton II. ga je leta 973 podaril svojemu bratrancu, bavarskemu knezu Henriku. Njegov sin, kasnejši cesar Henrik II., ki je zelo cenil to dediščino, jo je leta 1000 poklonil kot poročno darilo svoji nevesti, Kunigundi Luksemburški. Leta 1002 je bil Henrik II. izvoljen za nemškega kralja. Pet let kasneje je na njegovo željo Bamberg bil povišan v škofovski sedež, kar smo ob tisočletnici leta 2007 proslavljali tudi v Erlangu. Šestega maja 2012 je pa poteklo točno tisoč let od posvečenja stolnice na 39. rojstni dan kasnejšega cesarja in škofijskega svetnika Henrika II., kateremu je prisostvovalo več kot štirideset škofov, tako pomembna je bila ta svečanost. Pri nobenem drugem posvečenju kake nove katedrale ni v srednjem veku prisostvovalo toliko škofov. Kot glavno mesto Henrikovega kraljestva je Bamberg doživel velik vzpon tako v gospodarstvu kot v kulturi.

Bohotni raj vrtnic.

Stolnica, ki jo je dal zgraditi Henrik II., je tekom stoletij sicer dvakrat zgorela, ker je streha, ki je v srednjem veku bila pretežno iz lesa, bila lahko vnetljiva. A današnja stolnica, zgrajena v 13. stoletju v poznoromansko-zgodnjegotskem slogu, se uvršča poleg katedral v Speyerju, Mainzu in Wormsu med najpomembnejše spomenike nemškega srednjega veka, ki utegne zanimati tudi muslimana, kot smo ugotovili, ko smo pospremili v Bamberg kakšnega sarajevskega gosta. Je najslavnejša zgradba bamberskega starega mesta in spada v svetovno kulturno dediščino Unesca. Henrik II. in njegova žena Kunigunda, ki sta zaradi svojega globokega krščanskega

Mirella z Aleksandro Skrinjar pred
»Klein Venedig«.

življenja bila proglašena za svetnika, počivata v monumentalni grobnici mojstra Tilmana Riemenschneiderja, ki se nahaja v glavni ladji stolnice. To je edini nemški kralj, ki je bil proglašen za svetnika. Sredi zahodnega kora je pa grob papeža Klementa II., ki je umrl leta 1047 in je kot edini papež pokopan severno od Alp. Obiskovalec ima naenkrat občutek, da je pot, po kateri se je iz mesta povzpел po griču do stolnice, pravicata romarska pot.

Na prostornem dvorišču nekdanjega dvorca v bližini katedrale poleti poteka kulturni festival na prostem. Veličastna palača, v kateri sta škofova rezidenca in mestni muzej, nudi obiskovalcem še poseben

užitek s svojim vabljivim in zgledno urejenim vrtničnim nasadom (Rosen-garten) z najrazličnejšimi vrtnicami ter lepim razgledom nad delom mesta.

Na najvišjem griču Michaelsberg stoji benediktinska opatija z impozantno cerkvijo svetega Mihaela iz 12. stoletja, kjer je za glavnim oltarjem pokopan drug svetnik, škof Oton I. S terase za cerkvijo je krasen razgled nad prikupnim srednjeveškim mestom.

Skozi Bamberg se vije reka Regnitz, katere ime naj bi izhajalo iz slovan-skega Rekavica. Zaradi pisanih hišic z

bohotnimi vrtički, ki se vrstijo vzdolž njenega brega, nosi ta mestni predel ime Klein-Venedig, male Benetke.

Med drugo svetovno vojno srednjeveško mesto skorajda ni utrpelo škode in je leta 1993 bilo vključeno v svetovno dediščino organizacije UNESCO. To je sicer velika čast, a v kritičnih časih ni nikakršna garancija proti zlu. Dovolj je pomisliti, kaj se je kljub prisotnosti modrih čelad in politikantov Združenih narodov dogajalo med zadnjo balkansko vojno Sarajevu, ki spada v isto svetovno dediščino.

(dalje)

SLOVENSKA PROSVETA in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE razpisujeta

XXXVIII. TEKMOVANJE ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2012. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti, 3, Trst; tel. 040 370846; sp@mladika.com
ali pa

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre, 85, Gorica; tel. 0481 538128

Erika Jazbar

Zbor San Justo na turneji po Sloveniji

Intervju z Andrejem in Andrejko Selan

“Turneja po Sloveniji je kot injekcija, ki nam je vsakih nekaj let potrebna, da z novim elanom nadaljujemo z delom v slovenski skupnosti”

Ob koncu turneje, ki jo je slovenski mešani pevski zbor San Justo iz Buenos Airesa imel od 26. maja do 10. junija na Slovenskem, smo dirigentko Andrejko Selan Vombergar in njenega očeta, ustanovitelja zbora, večletnega dirigenta in danes pevca Andreja Selana povabili na razgovor.

Obiskali smo ju dan po koncu intenzivnega dvotedenskega koncertiranja po Sloveniji in zamejstvu, na Tržaškem in Koroškem. Pogovor je stekel v Adergasu pri Cerkljah na Gorenjskem v nekdanjem samostanu dominikank, ki se drži cerkve Oznanjenja Device Marije, ki je bila nekoč samostanska cerkev, danes pa je središče župnije Velesovo. V njej je najstarejši Marijin kip na Slovenskem. Tam je bil zbor, ki ga sestavlja okoli 40 pevcev, prišli pa so tudi nekateri njihovi družinski člani, nastanjen največ časa.

Takoj po prihodu na ronško letališče so bili pevci nekaj dni na Goriškem, točneje v Kromberku, saj so turnejo začeli v zamejstvu, v cerkvi svetega Jerneja na Opčinah. Naslednji dan, v nedeljo, 27. maja, so obogatili skupno romanje goriške nadškofije in koprške škofije na Sveti Gori. Do poslovilnega koncerta 10. junija v Šentjoštu jih je turneja popeljala v najrazličnejše slovenske kraje.

Med prijetnim dveurnim klepetom v Adergasu smo z gospodom Andrejem in gospo Andrejko spregovorili o vtisih po turneji, pa tudi o delovanju in zgodovini zbora, ki je zadnje čase najboljši slovenski zdomski zbor. Govor je bil tudi o tem, kako so se pripravljali na turnejo, ter o marsičem drugem.

Kot rečeno, je to bil sproščen klepet, in ne klasični intervju. Misli, pogledi in stavki obeh sogovornikov so se prepletali, dopolnjevali, nadgrajevali, tako da bi bilo za tekoče branje teksta deljenje posameznih stavkov na vsakega od intervjuvancev moteče.

Andreja in Andrejko Selan smo najprej vprašali o prvih občutkih po turneji, saj smo se pogovarjali zjutraj, le nekaj ur po zadnjem koncertu, ki so ga odpeli v Šentjoštu.

Z zborom smo bili letos v Sloveniji tretjič, zadnjič je to bilo oktobra leta 1999, ko smo obiskali tudi Koroško in vaše zamejstvo. Prvič pa smo v Slovenijo prišli 16. decembra 1992. Takrat je odpotovala v Slovenijo 90-članska skupina mladih pevcev in plesalcev pod geslom »Na obisku svojih korenin«.

Z leti človek raste, dogajanje doživlja drugače, drugače gleda na pomen detajlov, nians in drugih, recimo, neglasbenih elementov. Za tako turnejo je potrebnih veliko priprav, ki so raznovrstne, zborovska plat je le najpomembnejša. Brez upoštevanja vseh vidikov pa bi turneje ne bilo. Niso le malenkosti, temveč celotni okvir, ki omogoča

Andrej in Andrejka Selan (foto V. Kržišnik)

glasbeno udejstvovanje. V mislih imam vezi, ki jih spleteš, da lahko uresničiš posamezne koncerte, delo posameznikov pri zboru in zunaj njega, organizacijske zaplete, kontakte v Sloveniji, prijatelje, ki so nas spremljali, žrtvovali svoj prosti čas, veliko uredili, pripravili sprejem. Gre za vsestransko reševanje problemov in problemčkov, ki zboru omogoča, da z glasbenega vidika mirno nastopa in oblikuje koncerte. Pripomore tudi k temu, da skupina drži skupaj, da se prijateljstvo razvija in krepi.

♦ **Kakšen pomen ima za slovenski zbor, ki je nastal in deluje v Argentini, turneja po Sloveniji?**

♦ Je kot injekcija, ki nam je vsakih nekaj let potrebna, da z novim elanom nadaljujemo z delom v slovenski skupnosti. Novih energij nam vlivajo tudi skupine, ki iz Slovenije vedno pogosteje prihajajo k nam na gostovanje ali tudi obisk. Večinoma so to manjši sestavi ali okteti, saj je potovanje zanje manj zahtevno, v zadnjih letih pa so se zvrstile tudi velike skupine, od zbora Perpetuum jazzile do skupin iz Koroške, Vipavske, Kranja, Slovenski oktet, skratka od vsepovsod. Do normalizacije teh obiskov je prišlo po letu 1991, prej so bile zelo redke skupine, ki so prišle tudi v naše domove. Slovenski oktet je bil na primer na obisku v Buenos Airesu pred demokratizacijo Slovenije, "držali" pa so ga le v domu Triglav, nam ga niso približali. Odtlej se je veliko spremenilo.

Srečanje z matičnimi Slovenci je po svoje zanimivo, saj je med nami zaradi drugačnih razmer in okolja, v katerih živimo, nekaj razlik, vendar ko začutiš, da delaš za isto stvar, da se soočamo s podobnimi težavami, pozabiš na vse ostalo. Taka srečanja nam vlijejo potrebnega navdušenja, s katerim potem lahko uresničimo marsikaj.

Koliko slovenskih ljudi je obiskalo naš dom, prenočilo pri Selanovih! Vedno smo veseli teh obiskov. Vsak prinese nekaj svojega, drugečnega, po drugi strani pa nas veže enako čutenje. Med turnejo smo utrdili prijateljstva s prejšnjih srečanj v Argentini in Sloveniji. Na vsakem koncertu in v vsakem kraju smo srečali prijazne ljudi, povsod so nas prisrčno sprejeli, neprijetnih prizorov ni bilo. Gre za vezi, ki ostanejo, z današnjo tehnologijo jih tudi lažje utrjuješ.

♦ **Z današnjo tehnologijo ste lahko tudi s sliko in besedo vsakodnevno poročali o turneji takorekoč vsemu svetu ...**

♦ Ja, sicer ni bilo ravno tako enostavno, v Adergasu je idilično, mir, krasna pokrajina in ljudje, vendar za mobilne telefone ni ravno idealno. Uspelo pa nam je, da smo vsakodnevno, zgodaj zjutraj ob šestih ali celo ob

štirih, z edinega malega trikotnika na vrtu, kjer je bila povezava dobra, nalagali na desetine slik na naš blog in tako sporočali domačim in vsem ostalim naše vtise in potek turneje.

♦ **Kaj vam je torej pustila ta turneja?**

♦ Zbor se je v teh osemnajstih dneh zelo okrepil. Z glasbenega vidika sem zelo zadovoljna, z zborom, s pevci, z glasovi sem lahko delala, kar sem želela, odlično so mi odgovarjali, se sprostiti, se prepustili vodenju. Če pa stopimo z odra in govorimo o zboru kot skupini, bom rekla, da sedaj delujemo kot družina. Veliko smo se pogovarjali, poslušali, si pomagali, se veselili, se prilagajali eden drugemu. Pri vsakem koncertu se je čutil čustveni naboj, da smo prijatelji, pa čeprav pojejo tri generacije in je razlika v letih velika.

♦ **Ko se vrnete, vas torej čaka nova zgoščenska?**

♦ Ja, bo treba. Na neki način bomo zabeležili to turnejo.

♦ **Kakšne načrte pa imate v mislih?**

♦ Dela nam nikoli ne zmanjka, tako s čisto glasbenega vidika kot tudi zaradi konkretnih dogodkov. Še naprej bomo izpopolnjevali znanje. Ob povratku nas čaka tudi nekaj koncertov, obletnic, tudi porok. V San Justu letos beležimo 150-letnico stolne cerkve, kmalu bomo začeli s praznovanji. Prvi dogodek bo ravno naš koncert, ki bo namenjen celotni argentinski skupnosti.

♦ **Ali ste občutili razlike med različnimi predeli Slovenije, ki ste jih obiskali?**

♦ Niti ne. Prvi koncert je bil na Opčinah in je presegel vsa pričakovanja. Tak dober nastop, lep sprejem, izjemno doživljanje publike bi si lahko želela proti koncu turneje, na enem zadnjih koncertov. Da se bo vse to zgodilo že s prvim nastopom, tega si res nisem pričakovala. Prvi koncert nas je prevzel. Niso bili le aplavzi, temveč energija, ki jo čutiš okoli sebe in te objema, so objokani obrazi, naši in med občinstvom, bilo je res pretresljivo.

Tako se je nadaljevalo do zadnjega koncerta v Šentjoštu. Povsod je bila publika množična in zelo soudeležena. Na Koroškem so stali tudi na prostem, pa čeprav so v dvorani dodali ogromno stolov. Ponekod se je publika gnetla do odra. Tudi v Slovenski filharmoniji, ki je nekoliko bolj formalno okolje, je bilo zelo prisrčno, bilo je veliko poznanih obrazov, tudi tam smo se počutili doma.

♦ **Kaj pa na Sveti Gori?**

♦ Po pravici povedano, ko smo dospeli v to krasno baziliko, sem se zbala, da je ne bomo nikoli napolnili, da se

Koncert v Slovenski filharmoniji v Ljubljani 7. Junija 2012 (foto Veronika Kržišnik).

bodo naši glasovi porazgubili. Pa sem se motila. Tudi v tej cerkvi je bila prava množica ljudi in akustično je delovalo perfektno.

◆ **Kaj pa primerjava z dvema prejšnjima turnejama?**

◆ Tudi pred trinajstimi leti smo imeli veliko koncertov, verjetno kakšnega manj kot letos, tudi takrat so bile dvorane polne, odnos publike pa se mi je zdel manj čustven.

V Argentini precej pogosto začutiš evforijo med ljudmi, saj spada v naravo tega latinskoameriškega naroda. Evforija, ki jo občutiš med Slovenci, pa je nekaj drugega, ko pride do nje, je intenzivnejša. K splošnemu ozračju je pripomogel tudi vezni tekst, za katerega je poskrbela in ga brala Ivana Tekavec, tako da so poslušalci bolje razumeli, kdo smo, zakaj smo izbrali tak repertoar in kaj za nas vse to pomeni.

◆ **Koliko časa pa ste posvetili pripravam na turnejo?**

◆ Vsak koncert je bil poglavje zase, imel je svoj program, prilagojen okolju, če je bila to cerkev ali kulturni dom, oz. kraju, kjer smo nastopali. Ko smo se odločili za turnejo, smo se precej pogovarjali o tem, kako se bomo predstavili pred slovensko publiko. Odločili smo se, da bomo prikazali vsebine, ki najboljše govore o tem, kar smo. Lahko bi se odločili za umetno bolj izbran program, vendar je bil naš namen – in v tej odločitvi smo se vsi strinjali – da pokažemo to, kar vsakodnevno prepevamo tudi v Argentini. Na vsakem koncertu je bil prvi del slovenski, drugi pa argentinski. Res pa nista bila dva koncerta povsem enaka.

Ko smo se lotili vaj, smo imeli kar precej že pripravljenega, kar smo že večkrat peli, na primer sakralnega, veliko je bilo slovenskih pa tudi argentinskih ljudskih pesmi, nekaj renesanse in črnske duhovne glasbe.

◆ **Kdaj ste pravzaprav začeli z intenzivnim delom?**

◆ Avgusta lani smo imeli jubilejni koncert ob 40-letnici delovanja zbora. Ta koncert je bil prva priprava na turnejo. Odtlej smo začeli graditi, začeli smo s ponavljanjem Ramirezove maše Misa criolla, ki smo jo pred leti nekoliko opustili. Nano vo smo morali tudi poiskati instrumentaliste, si jih takorekoč izmisliti, saj nismo poklicni glasbeniki. Fant, ki

igra čarango, se je igranja na glasbilo naučil za to turnejo. Tisti, ki med koncertom igra na boben, igra v vsakodnevnem življenju na kitaro. Za tolkala velja isto.

Z vajami smo začeli februarja. Naj velja podatek, da sta mesec januar in februar pri nas počitniška. To velja tudi za življenje v slovenski skupnosti, v naših domovih se takrat nič ne dogaja razen družabnosti in srečanj oz. zajtrkov, ki jih imamo po slovenski maši. Februarja smo tako morali odpirati dom dvakrat in nato trikrat na teden, da smo lahko vadili. Pri vokalni tehniki nas od leta 2008 spremlja Marcelo Brula, ki je tudi naš solist.

◆ **Kaj pa finančni vidiki? Taka turneja tudi ogromno stane.**

◆ To je zgodba zase. Letalske vozovnice si je vsak pevec sam plačal iz svojega žepa razen treh, ki nam jih je plačal Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Za kritje vseh ostalih stroškov od bivanja do prevoza – pomislite, da smo za turnejo z avtobusom prevozili več kot tisoč kilometrov! – smo si pomagali na različne načine.

Glavni odbor je imel zelo pametno zamisel, in sicer smo predlagali, da bi v Našem domu San Justo prevzeli interno okrepčevalnico, da bi skrbeli za družabnosti in zajtrke, kuhali in pekli, servirali in urejali. Bilo je kar naporno, ker smo morali biti vsako nedeljo in ob potrebi dežurni. Vendar smo zbrali precej potrebnega denarja. Nabirali smo tudi papir in karton, večkrat smo ga nabrali po 3.000 kg, podjetnik Herman Zupan pa nam ga je odkupil po nekoliko boljši ceni od tiste, ki velja na tržišču. Finansirali smo se tudi s koncerti, peli smo na porokah, pomagali so nam nekateri posamezniki, ki so ostali anonimni, imeli smo tudi uradne sponzorje.

V Slovenski Bistrici 9. junija (foto Veronika Kržišnik).

◆ **Ali so prišli v Slovenijo vsi pevci zbora? Kdo so pravzaprav pevci vašega zbora?**

◆ V Argentini je iz različnih razlogov ostalo sedem pevcev. Pet jih je z nami vadilo do zadnjega, dva sta opustila vaje po božiču. Taka turneja je zahtevna tudi zaradi dopustov in prostih tednov, ki jih zahteva. Vsi nimajo takih delovnih pogojev, da si to lahko privoščijo. Pevci zbora San Justo so v glavnem Slovenci, ki gravitirajo na Naš dom, nekateri prihajajo tudi od drugod. Razdalje med nami niso ravno tako majhne. Nekaj se jih vozi na vaje tudi eno uro ali več.

◆ **Ali je ostalo jedro zbora v vseh teh letih nespremenjeno?**

◆ Zdaleč ne. V zadnjih letih se je v zbor vrnilo nekaj starih pevcev, prišlo pa je tudi veliko novih. Sestav se stalno spreminja, saj ima vsakdo svojo zgodbo: nastopijo družinske ali osebne težave, potem so tu študij, delo, bolezni, otroci, vse se spreminja.

◆ **Kako poteka vaša klasična sezona?**

◆ Sezona se začne meseca marca, ko se začne šolsko leto in oživijo tudi naši domovi. Prvi petek v marcu začnemo s pevskimi vajami, ki trajajo do božiča. Zadnji nastop imamo 25. decembra. Že tri desetletja ali več so pevske vaje ob sredah in petkih od 20.30 do 22. ure. To je v skupnosti splošno znano.

Glede samih nastopov pa bi bilo pravilneje, če bi povedali, kje NE nastopamo ...

S petjem začnemo intenzivneje za veliki teden, na cvetno nedeljo, nato od velikega četrta do velike noči. Sodelujemo pri pomembnejših verskih obredih tako v San Justu kot v osrednji Slovenski hiši. Tako pojemo ves pasijon. Na veliko noč pojemo najprej pri slovenski maši v stolnici San Justa, potem imamo velikonočno akademijo v domu, ko se pripravi tudi velikonočni zajtrk.

Skozi vse leto oblikujemo najrazličnejše proslave, ki jih imamo v slovenski skupnosti, z drugimi zbori in skupinami si skušamo porazdeliti posamezne dogodke. Nato je tu praznovanje Marije Pomagaj, žegnanje v Slovenski hiši. Junija so proslave za naše padle: v Slovenski hiši je osrednja proslava, v Našem domu pa krajevna slovesnost. Letos je bilo zaradi gostovanja v Sloveniji prvič, da zbor ni sodeloval na proslavi v Našem domu. Pa čeprav so bili na neki način prisotni, saj so v Argentini predvajali posnetke maše in proslave, ki smo ju kot zbor sooblikovali v Kočevskem rogu.

V vsakoletno sezono spadajo tudi najrazličnejše obletnice, mladinski dnevi, festivali in koncerti, tako argentinski kot slovenski, pa tudi poroke.

◆ **Kako sodelujete z drugimi domovi v Buenos Airesu? Kje delujejo še zborovski sestavi?**

◆ Sodelovanje med domovi je seveda potrebno in koordinacija je še kar dobra. Glede samih zborov pa

takole: pred dvema desetletjema je deloval znani mešani pevski zbor Jacobus Gallus, ki je zamrl. Danes deluje močna skupina v Slomškovem domu, ki jo vodi Marta Selan. V San Martinu imajo tudi zbor, ki prepeva več kot 50 let, še danes redno vadijo in nastopajo. Drugače kot pri nas so oni začeli kot cerkveni zbor in tako nadaljujejo. Pri nas pa smo začeli avtonomno, z mladinskim zborom, ki je deloval posebej, cerkveni zbor je nato prenehal, mi pa smo nadaljevali ter prevzeli še njegovo vlogo.

Pevska skupina se zbira tudi na Pristavi in nastopa ob obletnicah in praznikih. Do nedavnega je na Pristavi deloval tudi dekliški zbor Milina, vendar o njem danes ni več vesti. V Mendozi premorejo zbor in moški oktet, ki bo septembra gostoval v Sloveniji.

Ob vsem tem velja še povedati, da ima vsaka osnovna šola svoj otroški zbor, pa tudi odseki Zveze mater in žena imajo svoje pevske sestave.

◆ **Prilagodite tudi revije slovenskih zborov?**

◆ Ne, pri nas nimamo teh revij, v Argentini tudi ni te navade. Imamo pa glasbeni festival, ki ga naša mladina organizira že 43 let. Na njem sodelujejo tako ansambli kot solisti, najrazličnejši glasbeniki in seveda zbori. Septembra 2009 smo pripravili zborovsko srečanje pod geslom "Pesem brate družji", ki so ga sooblikovali domači sestavi, pa tudi skupine iz Mendoze in s Pristave, vendar je bila to izjema.

◆ **Kako pa je razširjeno zborovstvo v Argentini?**

◆ V zadnjih letih se je ta dejavnost razvila in razširila, danes boste srečali najrazličnejše skupine, veliko je tudi zelo dobrih zborov. V Argentini pa ni take zborovske tradicije, kakršne poznamo Slovenci.

◆ **Kaj pa zbori drugih narodnostnih skupnosti, ki so prisotne v Buenos Airesu?**

◆ Zborov je malo, saj je za to potrebna tudi dobra organizacija. Naš zbor zelo pogosto vabijo, da bi nastopal na njihovih srečanjih, na začetku smo se precej udeleževali, vendar smo začeli kaj kmalu popuščati, ker je delo za našo skupnost že dovolj zahtevno.

Ko je Slovenija skupaj z drugimi državami stopila leta 2004 v Evropsko unijo, so se skupnosti, ki so izhajale iz teh držav, na posebnem srečanju v najuglednejšem gledališču Colon predstavile s točko kulturnega programa. Nastopale so v glavnem folklorne skupine in solisti, edini zbor, ki je nastopal, je predstavljal Slovenijo, in to smo bili mi.

◆ **Kaj pa turneje v sosednjih državah Latinske Amerike, kjer živijo Slovenci? Nastopate tudi v Severni Ameriki ali pri drugih zdomskih skupnostih?**

◆ Kot zbor še nismo nastopali v teh državah. Nas vleče predvsem v Slovenijo. Tu imamo sorodnike in

vedno več prijateljev. Sicer pa ne izključujem možnosti, da bi nastopili tudi drugje.

◆ **Kako se je pravzaprav začela zgodba tega sestava?**

◆ To je bilo pred 41 leti na glasbenem festivalu, o katerem je bil prej govor, ki je potekal v Slovenski hiši. Predviden je bil nastop številnih skupin, od glasbenikov s kitarami do pevcev, solistov in drugih skupin. San Justo pa ni bil zastopan. Društveni utrip v domu ni bil ravno na višku. Takrat pa je dušno pastirstvo prevzel Alojzij Starc, ki me je nagovoril in "zahteval", da na festivalu sodeluje tudi mlajša skupina sanhuških pevcev. Na začetku sem se branil, saj nisem igral nobenega glasbila in nisem imel glasbenega znanja, bil sem le od svojega 10. leta starosti pevec; vendar me je le prepričal in sem sprejel vodenje manjše skupine. Na začetku nas je bilo šest, zapeli smo eno pesem. Druga je bila ob spremljavi harmonike. Ne bi znal povedati, če smo bili sploh uspešni. Na naslednji vaji se je zbralo že 12 pevcev, po enem mesecu nas je bilo več kot 20.

Duhovnik Alojzij Starc ima največjo zaslugo, da smo se začeli zbirati, pozival je mlade, naj sodelujejo. V zgodovini mladinskega zbora nas je bilo največ 54 mladih med 14. in 18. letom. Največ je bilo deklet, manj je bilo fantov. Peli smo štiriglasno, na začetku enostavnejše pesmi, nato smo se razvijali, nakar smo začeli vključevati tudi starejše pevce do 20. leta in zbor je prešel v novo fazo, ko se je pomen tistega "M" v oznaki "MPZ San Justo" od "mladinskega" spremenil v "mešani". V tej obliki nastopamo še danes.

Gospod Starc je imel velik smisel za mladino, zavedal se je, da se bo okoli zbora razvila tudi okrepljena slovenska skupnost. Iz zbora so izšli tudi recitatorji, igralci, organizatorji. Če je bilo potrebno kaj sporočiti najširšemu krogu ljudi, so nas obiskali po vajah, skratka življenje v domu je skandiral zbor.

◆ **Kako pa je pred dvema desetletjema zbor prešel v roke mlade dirigentke?**

◆ Pri zboru sem začela s petjem, ko sem bila stara 14 let. Ko si stopil v drugi letnik višje srednje šole, si vedel, da lahko stopiš tudi v zbor. Prej ni bilo dovoljeno. Čeprav bi si marsikdo tega želel že prej, je moral počakati. Od otroških let sem se učila klavir, nato sem

Objem med dirigentko Andrejko in ustanoviteljem zbora, očetom Andrejem (foto Veronika Kržišnik).

obiskovala konservatorij, nakar sem stopila v zborovsko šolo. Glasbo poučujem na argentinski osnovni in srednji šoli, kjer vodim šolski zbor.

Sodelovala sem tudi pri zboru konservatorija, tam sem dobila novo gradivo, včasih sem očetu predlagala kako novo pesem, on mi je zaupal in mi rekel, naj jo sama naštudiram s pevci. Tako smo začeli z eno pesmijo, nato je prišla druga, tretja ... Ko smo nastopali, sem pesmi, ki sem jih sama predlagala in se jih naučila s pevci, dirigirala jaz. Tako se je ta zgodba stopnjevala in sem pri prvi turneji polovico koncerta dirigirala jaz, polovico oče. Prišlo je do trenutka, ko sem dirigirala vse pesmi in je bil oče med pevci. Rekla bi, da je bil naraven in postopen prehod.

◆ **Ali ste kot zbor danes dosegli najvišjo kvaliteto raven?**

◆ Mogoče je trditev pravilna, čeprav moram priznati, da je bila tudi druga turneja po Sloveniji res odlična. V vseh teh letih smo imeli seveda tudi nihanja, kot se dogaja pri vseh skupinah. Včasih se ti zdi, da si dosegel največ, potem naenkrat nivo pade in je potrebnega veliko truda, da se ponovno dvigne.

◆ **Mali čudež v argentinskem čudežu so tudi slovensko-argentinski glasbeniki, ki so se uveljavili v Sloveniji in v svetu, med njimi so Marko in Bernarda Fink, Božidar Bajuk, Ivan Vombergar, Juan Vasle, Ivan Arnsšek, Luka Debevec Mayer. Se to dogaja še danes?**

◆ Kolikor vem in sledim, je danes tega bistveno manj. Lahko omenim Luka Somosa Osterc. Sicer pa so tudi na tem področju različna obdobja z nihanji. Danes se morda več talentov kaže v različnih športnih panogah, saj imamo odbojkarja Kristjana Poglajena, ki je član argentinske reprezentance, poklicno pa igra v Belgiji, v nogometu se je dobro uveljavil Luka Horvat, nakar je tudi še Javier Grbec.

◆ **Kaj bi pa povedali o sobivanju z Argentinci? Ali se vključujejo v slovensko skupnost, če pride do porok ali drugih zvez s Slovenci?**

◆ Imamo več primerov Argentinec, ki so aktivni v slovenski skupnosti, nekateri tudi nekaj malega razumejo slovenski jezik, njihovi otroci pa slovensko govorijo. Drugi sodelujejo in se udeležujejo naših srečanj. Imamo tudi primere tistih, ki so se oddaljili od vsega, kar je

bilo slovensko, in se nato spet vključili. Vsaka družinska ali osebna zgodba je svet zase, splošnega pravila ni.

Pri našem zboru sodeluje že vrsto let kot pianist Diego Perez, ki je Argentinec, bil je moj sošolec, imava isto šolo in glasbeni jezik, kar je zelo pomembno. Ne poje v zboru, temveč nas spremlja ob pomembnejših nastopih, z nami je bil tudi na tej turneji v Sloveniji. Tudi sam vodi pet zborov, pred dvema letoma je bil na turneji v Evropi, imeli so tudi koncert v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Na Dunaju so prejeli zlato medaljo za najboljši sakralni zbor.

♦ ***Delo v skupnosti je vsekakor naporno. Ali velja še danes formula "od ponedeljka do petka argentinsko življenje, ob sobotah in nedeljah življenje v slovenskem domu"?***

♦ V resnici je življenje v slovenskem domu tudi med tednom, saj imamo seje, vaje, srečanja. Sobote in nedelje pa preživimo v domu. Ne poznamo opere, koncertov in drugih argentinskih dogodkov, mi hodimo v slovenski dom.

Gre za formulo, ki zaenkrat zdrži tudi pri mladih, čeprav je tudi veliko odvisno od njihovih družin. Zato pa si prizadevamo, da bi bilo naše delovanje čim bolj kvalitetno, da so otroci in mladi ponosni, da so Slovenci. Zbor, pa tudi druge skupine, stremijo predvsem po kvaliteti. Nočemo le nekaj zapeti, hočemo dobro zapeti. Če ni kvalitete, se mlad človek naveliča, ne čuti nobenega izziva.

V našem zboru imamo pevce med 15. in 70. letom starosti. Najmlajša sta dva 15-letnika, najstarejša sta dva pevca, edina, ki sta rojena še v Sloveniji. Ostali smo vsi rojeni v Argentini. Skupne vaje in gostovanja ohranjajo sestav povezan, ga utrjujejo.

♦ ***Kaj pa selitev v Slovenijo? Se zanjo še kdo odloča?***

♦ Več Slovencev se je iz Argentine odselilo v Slovenijo pred nekaj leti, tudi zaradi gospodarske krize, ki je bila tu zelo huda. Marsikdo o tem razmišlja, rekla bi skoraj vsak, vendar pri večini gre za neizrečene sanje. Odločitev je v resnici zelo težka, za starejšega človeka skoraj nemogoča. Mladi pridejo v Slovenijo tudi na študij, dobijo zaposlitev in v Sloveniji ostanejo. Kolikor vem, so potem tudi zadovoljni, ni velikih razočaranj. Da bi se v Slovenijo selile družine, pa je bistveno težje. Pri starejših gre tudi za problem preživetja, saj so naše pokojnine za Evropo prenizke.

Vsa povojna desetletja smo živeli in še živimo s Slovenijo v srcu. Naša sanja je bila, da bi se kot Izraelci nekega dne vsi vrnili domov. Vendar je od leta 1948 minilo preveč desetletij.

♦ ***Gospod Selan, kaj pa bi povedali o svoji družinski zgodbi? Kako vas je pot pripeljala v Argentino?***

♦ Upokojen sem že osmo leto. V Argentini sem bil

najprej gimnazijski profesor, vendar sem takoj razumel, da mi ta poklic ne bo omogočal, da bi preživel družino. Tako sem postal trgovec, delal sem v podjetju, ki je izdelovalo nalepke in etikete različnih vrst, več sem si jih tudi sam zamislil, sicer pa sem jih prodajal celih 41 let. Glede dela v slovenski skupnosti sem vodil dve desetletji zbor San Justo in v njem pel. Če je bilo potrebno in je manjkala kaka učiteljica, sem priskočil na pomoč naši slovenski šoli.

Ko sem prišel v Argentino, sem bil star 10 let. Doma sem na Trati pri Cerkljah na Gorenjskem. Leta 1945 smo bežali iz Slovenije, sicer bi moje starše ubili; oče in mama sta bila namreč na spisku obsojenih na smrt. Takrat sem bil star 6 let in pol. Osem otrok in starša smo se odpravili z ostalimi z dvema vozovoma proti Koroški, preživeli smo tudi napad, vsi razcapani smo nadaljevali pot skozi predor na Ljubelju in se nastanili v Vetrinju. V taboriščih smo nato preživeli tri leta. Na začetku smo bili brez hrane, brez strehe, tudi ko je deževalo, bili smo brez oblek.

Taborišča so bila naša šola za Argentino. Tam smo se vsi spoznali, tudi naši kulturniki, organizirali smo šolstvo in vse to se je preneslo v Argentino. Ko smo bili pred 13 leti z zborom na drugi turneji in smo peli tudi v Šentprimozu na Koroškem, takrat smo nastopali tudi s folklorno skupino, se mi je približala starejša gospa, ki je bila moja učiteljica leta 1945 v taborišču, bila je gospa Marinka Ziherl Inzko. V taborišču smo delali vsi zastonj, nato smo to delo nadaljevali v Argentini.

Američani in Angleži so po treh letih hoteli izprazniti taborišča in največ beguncev je sprejela Argentina, tudi takih, ki so bili starejši, pohabljeni, tudi otroke in družine. Nekaj posameznikov je na Koroškem tudi ostalo, še danes imajo slovensko mašo v Špitalu. Na Koroškem so ostali tudi nekateri duhovniki, zlasti salezijanci, ki so pomembno posegli v koroško kulturno življenje, med temi so bili France Cigan, Silvo Mihelič, Ivan Matko, Alojzij Luskar, Vinko Zaletel.

Ko smo dospeli v Buenos Aires, smo v Emigrant-skem hotelu preživeli deset dni, potem smo si morali pomagati. Oče je bil brez službe, nismo imeli stanovanja. Sestre usmiljenke so nam za nastanitev čez poletje ponudile šolo, vendar smo morali oditi ob začetku šolskega leta. Nato so nas dobesedno nabasali v nekdanji sanatorij za umske bolnike. Tam smo živeli natrpani tudi pod stopnicami, ponoči smo spali na tleh vsi stisnjeni.

Vencelj Rogelj je tudi nam pomagal, da smo kupili zemljišče, nato zgradili hišo, v kateri še danes živi moj brat. Na začetku nismo imeli vode, luči, plina, šole v bližini, zunaj so se pasle krave.

Veliko so nam pomagali salezijanci, ki so bili odlični že v taborišču. Zbirali so mladino, skrbeli, da je bila morala na višku, delali na vseh področjih, skrbeli, da smo se izučili. In življenje je teklo dalje ...

Lucia Podgornik

Izgubljeno otroštvo (1. del)

Iz italijanščine prevedla Evelina Umek

Trst je poln bolečih zgodb, ki so se zasidrale v zavesti tržaških Slovencev in ki niso neznane tudi v širšem slovenskem prostoru. Ena najbolj tragičnih je zgodba družin Bidovec in Colja. Pričevanje Majde Colja Kompan je založba Mladika objavila v knjižici *Po domovih kraških vasi so zagorele svečke*, ki je izšla ob 80-letnici ustrelitve bazoviških junakov. Imena Ferdo Bidovec, Pino Tomažič, Danica Tomažič in Stanko Vuk so se zasedla v naš kolektivni spomin.

V tokratni številki začnemo objavljati pričevanje Lucie Podgornik, tržaške prijateljice Majde Colja iz otroških let. Tudi ona je na svoj način doživljala tragedijo družine Colja in tudi njo so tista leta fašističnega nasilja zaznamovala.

Ljuba Majda,
pred dolgim časom sem ti obljubila, da ti bom pisala in končno, kot vidiš, izpolnjujem svojo obljubo. Raje pripovedujem, kot pišem, ko pišem, sem sama s seboj in spomini močnejše oživijo. To so spomini na kruto in žalostno obdobje, ki je vplivalo in celo spremenilo moje življenje.

Sestra Nicolina, rojena leta 1926, in jaz, rojena 1932., sva mirno živeli v skromni, delavni družini. Imeli sva vse, kar je bilo potrebno, o odvečnem pa niti nisva sanjali, še vedeli nisva, kaj bi to lahko bilo.

Moja družina je stanovala v Ulici Piccardi, v pritličju, imeli smo veliko dvorišče. Gradnja hiše se je končala v letih 1936–37. Tvoja starša sta se vselila nekoliko kasneje v stanovanje v prvem nadstropju.

Govorila sta slovensko in tudi mi, čeprav potih, in vsi so to vedeli. V drugih stanovanjih so živeli ljudje, ki so se imeli za 'naditalijane', tako da sta med najinama družinama takoj vzknila simpatija in prijateljstvo.

Bila sem zelo majhna, vendar se dobro spominjam tvoje mame, ki je bila zelo lepa in mila, večkrat me je poklicala k sebi. Bila mi je zelo všeč; pri vas ste imeli balkon, vedno mi je dajala različne posladke, ki jih pri nas ni bilo. Včasih pa je

tvoja mama potrebovala mojo, takrat sem se igrala na dvorišču ali pa sem ostala s sestro v stanovanju.

Nekega dne si prišla ti, imela sem sedem let, vsi so te občudovali, bila si zelo lepa in tvoja mama je kar žarela od radosti. Sprva sem bila nekoliko ljubosumna, bila sem prepričana, da se tvoja mama ne bo več igrala z mano.

Kmalu me je tvoja mama spet vabila k sebi, da bi te kratkočasila, ti si bila vedno lepša in nisem bila več ljubosumna. Tvoja mama je večkrat prihajala k nam, skupaj z mojo mamo sta pletli, moja mama je bila v tem prava mojstrica. Prav takrat je moj oče zbolel in je moral iti v sanatorij, stran od Trsta. Bila sem zelo žalostna, zelo sem bila navezana nanj, nekoliko me je tudi razvajal. Mama je bila bolj stroga.

Odtlej se nisem več tako bala tvojega očeta, bil je edina oseba v vsem mojem življenju, ki me je lahko klical Lučka, še danes ne prenesem tega imena. (Vsakomur razložim, da moje ime ni Lučka ali Lucija, ampak za vse Italijane in Slovence – Lucia).

Ti si rasla, vedno bolj sva bili navezani druga na drugo, zame si bila mlajša »sestrica«, čeprav sem že imela sestro, ki pa je bila starejša in zelo stroga. Ko si bila malo večja, sva hodili na spreho-

Lucia v otroških letih

de okoli hiše in ti si se zelo zabavala, tudi z mojimi prijateljicami.

Vsako popoldne sem od kioska Vidonis, ki je stal pred našo hišo, nosila časopise v Tržaški sanatorij, v Ulico Rossetti, v zameno pa sem lahko brala vse revije za otroke. Najini sprehodi so tako trajali vedno dlje, ko sva se vračali, sva si ogledovali konje pri »Cavalerizzi« in postopoma se je pot nazaj podaljševala do tvoje tete Eme v Ulici dei Porta.

Takrat so otroci lahko sami hodili okrog, danes pa se nam zdi prežgodaj, če gredo sami v srednjo šolo. Hiša tvoje tete Eme je bila v mojih očeh – pri osmih, devetih letih – veličastna, pravi grad, hišna gospodarica je bila vselej prijazna z mano in se mi je vedno zahvaljevala, ker sem te pripeljala k njej. V hiši sem najprej zaznala prijeten vonj, verjetno po vosku, povsod je vladal vzoren red, tako da sem se bala stopati po tistih sijočih tleh.

K sreči smo večkrat ostajale na vrtu med zelenjem ali pa naju je teta Ema, tako so mi rekli, naj jo kličem, povabila v kuhinjo, kjer nama je postregla z mlekom, pecivom in kruhom, ki sem se ga lahko najedla do sitega. Naj te ne preseneti, če se moj spomin zaustavlja pri teh stvareh. Bila je vojna, moj oče je zbolel in mama si je zelo prizadevala, da nama bi dala najpotrebnejše. Jedli smo mineštre, fižol, krompir ali polento in že zato sem bila lahko zadovoljna, nismo pa imeli sendvičev s salamo ali sirom. Mama je včasih spekla kakšno pecivo, toda tisto, ki nam ga je dala tvoja teta, je imelo povsem drug okus. Kasneje sem ugotovila, da so bili v njem jajca in maslo. Nočem, da bi imela vtis, da je bila hrana zame tako pomembna, vendar otrok težko razume, zakaj ne more okusiti takšnih dobrot tudi doma.

Spominjam se, da je na vogalu ulic Ginnastica in Canova stala delikatesa. V izložbi so visele debele, poševno odrezane salame, tako da si lahko videl njihovo notranjost in vse se je zdelo tako resnično. Ker so mojo šolo (Gaspardis) zasedli, sem hodila v šolo v Ulici Giotto, vsak dan sem šla mimo izložbe in z očmi požirala tiste salame. Ko je moja mama to ugotovila, mi je razložila veliko stvari o vojni in lakoti, rekla mi je, da so tiste salame lažne, narejene iz lepenke, in da bodo po koncu vojne v izložbi visele prave salame in takrat bo kupila eno celo salamo samo zame.

Majda Colja

Večkrat sem pri teti Emi srečala tudi njenega moža, gospoda Pepija, ki je imel dobrodušen obraz, bil je simpatičen in rad se je smejal. Vedno naju je veselo sprejel in ti si se vsa srečna smejala.

Pri teti Emi sem včasih videla njeno hčer Dani, meni se je zdela zelo lepa in elegantna, očarala me je s svojo prijaznostjo, nasmehom in s svojim načinom oblačenja. Bila je res elegantna. Takrat sem si želela, da bi bila tudi sama kdaj tako lepa, elegantna in srečna. (Toda usoda, o kateri ničesar ne vemo, je odločila drugače.)

Samo nekajkrat sva srečali Daninega brata Pina. Takrat sem bila zelo boječa, visok, postaven, čeprav smehljač mladenič, me je spravljal

v zadrego in bila sem vesela, kadar ga ni bilo. Nekega dne nama je pokazal posebno sobo v vili, kjer je telovadil, medlo se spominjam vrvi, krogov in tebe, ki se si smejala, ko te je dvigoval.

Nekega dne so mi rekli, da ne moreva več obiskati tete Eme. Kot vsi otroci sem tudi jaz spraševala zakaj, kako, potem pa sem videla solze v očeh svoje mame in takrat sem pomislila, da je teta Ema morda zbolela kot moj oče in da je zato ne morem obiskati in tudi ti ne smeš iti k njej. Vseeno sva hodili na kratke sprehode in najino prijateljstvo je bilo vedno pomembnejše. Tedaj nisem jaz zahajala k tebi, ampak si ti hodila k nam – kasneje smo izvedeli zakaj –, igrali sva se pri meni doma ali skupaj z drugimi otroki na dvorišču naše hiše.

Nekoliko kasneje smo skupaj z mojo mamo obiskale tvojo teto, mogoče ji je hotela naročiti kakšno delo. Ko sem zagledala tvojo teto, se mi je zdela povsem drugačna, nobenega veselja ni pokazala, ni se smehljala, vsa je bila v črnem. Imela sem deset let in ustrašila sem se, tako da sem bila zelo vesela, ko je mama rekla, da moramo iti domov. Verjetno je bilo to pred junijem 1942, takrat je umrl moj oče in mama me je poslala za nekaj časa k svoji mami, ki je živela blizu Gorice.

Ko sem se vrnila, sva spet bili skupaj, klicala si me, nisi hotela biti sama, moja mama je bila vedno žalostna, v črnini, preplašena, zaskrbljena. Zdaj ni imela več toliko časa zame, bila je tramvajska sprevodnica.

Med šolskim letom si mi bila v spodbudo, zaradi tebe sem pohitela z nalogami, kajti najprej sem morala napisati naloge, potem sem se lahko igrala. Moje mame niso ganila moja pritoževanja, da sem

utrujena, moji »uf« vzdikali, saj je vedela, da bo moja utrujenost minila, takoj ko bom dokončala naloge.

Meseci so minevali, ti si bila vedno lepša, bolj vesela, vsi bi si želeli imeti tako sestrico. Nisem več spraševala, ali lahko obiščeva teto Emo, v mrazu tudi nisva hodili na sprehode. V resnici pa mislim, da me je še vedno begala njena črnina.

Na žalost so se nad našimi življenji zgrinjali novi črni oblaki. Nekega dne je prišla k nam tvoja mama, bila je zelo vznemirjena, nekaj časa sta se z mojo mama zelo vneto pogovarjali, potem je tvoja mama jokajoč odšla. Svoje radovednosti seveda nisem mogla potešiti, na moja nenehna vprašanja je moja mama verjetno odgovorila: to ni zate.

Tvoja mama se je takrat spremenila, ni bila v črnini kot tvoja teta, tudi ni bila tako vdana v usodo kot moja mama, vendar sem opazila njeno žalost in vznemirjenost. Izgubila je tisti lepi nasmešek, ki se ji je prikradel na ustnice, ko se je igrala z nama, tudi igrala se ni nič več.

Čez čas – ne vem, po kolikem času – mi je mama povedala, da ste odšli. Nenadoma. Čeprav sem imela takrat nekaj manj kot enajst let, nisem zaslutila resnice. Moj obup je bila tako velik, da mama ni vedela, kako naj me potolaži. Zdelo se mi je, da me je po mojem očetu zapustila tudi mlajša »sestrica«. Kar nekaj dni sem prejkotala, dobila sem vročino, mogoče je bila tudi gripa, tako da nisem šla v šolo.

Ko moje mame ni bilo doma, sem večkrat stekla v zgornje nadstropje, da bi preverila, če si se vrnila. Toda tebe ni bilo. Ko sem se vrnila v šolo, sem bila šibka, brezvoljna, vznemirjena, tako da so me ob koncu leta poslali k noni.

Tam sem doživela 8. september 1943, presunile so me neskončne kolone vojakov, ki so hodili mimo no-nine hiše, bili so utrjeni, obupani, prosili so za vse, za obleko, za hrano, da se malo odpočijejo.

Nekaj dni kasneje so me odpeljali v Trst, domov. Takoj sem vprašala, ali ste se vrnili, toda rekli so mi, da ne. Komaj sem bila sama doma, sem stekla preverit, ali je res, mogoče pa so se zmotili, sem si mislila, vi ste se vrnili, oni pa tega niso vedeli. Ko sem dvignila roko, da bi potrkala, se je na stopnicah pojavil moški, ves v črnem (oblečen v uniformo) in vprašal me je, zakaj trkam prav na tista vrata. Namesto odgovora sem mu pokazala, kako lahko hitro stečeš po stopnicah, bila sem zelo preplašena. Tega nisem takoj povedala mami, bila sem zelo razburjena, toda potem sem ji morala povedati, zabičala mi je, da tega ne smem več storiti. Sama mi bo povedala, kdaj bom lahko spet poskusila. Toda tega mi ni nikoli dovolila. Nasprotno!

Prepričana sem, da se spominjaš družine Rebeni, stanovali so nasproti vas. Tudi gospa Rebeni, ki je zelo redko hodila iz hiše, me je večkrat poklicala in me prosila za kakšne drobne usluge. Rada sem se odzvala, ker sem tako lahko hodila v prvo nadstropje.

Toda tudi pri tem sem imela posebna navodila. Nikoli se nisem smela oglasiti, če me niso poklicali in nikoli se nisem smela povzpeti po stopnicah, če sem slišala kakšne glasove. Tudi ko sem želela iti iz hiše, to se je dogajalo večkrat, in so bili na stopnišču ljudje, so me vedno precej neprijazno zapodili domov. Imela sem dvanajst let, vendar sem bila majhna in drobna, zato so se do mene obnašali kot do majhnega otroka.

Preplašena sem ubogala, toda moja ušesa so se takrat spremenila v akustični aparat, hotela sem vedeti, zakaj mi tako ukazujejo. Nisem si upala pogovoriti se o tem z mamo, bila sem prepričana, da bi mi rekla, da sem preveč radovedna. Potem sem odkrila, da morajo te ukaze ubogati tudi odrasli, in mama mi je priporočila, naj jih ubogam, kajti razmere so resne in nevarne.

Sčasoma – mogoče sem že malo odrasla – sem dojela, predvsem, ko sem poslušala tihe in previdne pogovore odraslih – da jih ne bi slišalo nezaželeno uho –, da se je v vaše stanovanje vselil neki Colotti. Potem sem izvedela, da je bil ta Colotti Gaetano Colotti, Sicilijanec, ki je postal vodja Posebnega inšpektorata za javno varnost v Trstu, v službi esesovcev. Bil je vodja v tisti vili v Ulici Bellosguardo, ki so ji rekli Villa Triste – Vila žalosti in je v vseh vzbujala neizmeren strah.

Radovednost pripisujejo ženskam, posebej še otrokom.

Imeli smo klet, kletno okno je gledalo na cesto. Navadno je bilo samo priprto, da bi zrak krožil. Zato sem vedno, ko sem zaslišala korake na stopnišču, stekla v klet in skozi okno opazovala, kdo bo stopil skozi vhodna vrata na ulico. Večkrat je bila moja ra-

Prenovljena vila Tomažič (foto KROMA)

dovednost poplačana. Največkrat so bili to gospod v črni uniformi, ki je imel več odličij od vseh drugih in drugi prav tako v črnih uniformah, v največji naglici so vstopali v avto, ki jih je s prižganim motorjem čakal pred hišo. (Pomisli, kasneje je pobegnil skrit v mrtvaškem vozu.) Vse je trajalo komaj nekaj trenutkov. Potem sem slišala, kako so se vhodna vrata zapirala in tisti, ki so ostali v hiši, so se vračali v vaše stanovanje. Mislim, da jih je bilo veliko, kajti vsakokrat, ko je Colotti moral oditi ali se je vračal, sta se dva esesovca postavila pred vsako od obeh oken na stopnišču, okna so morala biti vedno zaprta, stopnišče pa prazno. V rokah sta imela naperjene puške, dokler ni vodja odšel ali vstopil v stanovanje.

Vsa ta moja opažanja so bila del mozaika, sestavljenega iz kukanja skozi okenca na vratih. Nihče ni smel ničesar videti, vsak pa je poskušal videti in vedeti čim več. Naše življenje je bilo pač tako. V tisti hiši je bilo vse strah, nekatere manj, druge več.

Colottijeva prisotnost je vznemirjala vse, izvedeli smo, da je zamerljiv, nevrotičen, hudoben, neusmiljen in krut, v nekaterih dnevih pa se te njegove lastnosti stopnjujejo. Kot sem ti že povedala, je bila moja mama večinoma odsotna, morala je delati, da bi zaslužila zame in za sestro, ki je šla študirat k uršulinkam v Gorico. Želela je postati vzgojiteljica in v Trstu take šole ni bilo. Veliko sem bila sama, hodila sem se igrat k cerkvi, kamor so prihajali tudi drugi otroci. Včasih pa sem krožila okrog hiše. Priznam, da sem velikokrat šla do hiše tvoje sestrične Dani, upala sem, da jo bom srečala in takrat bi vprašala po tebi. Vendar se to nikoli ni zgodilo. Odhajala sem tudi do hiše tvoje tete v Ulico dei Porta, prav tako sem upala, da me bo kdo prepoznal in mi povedal kaj o tebi. Nikoli se nisem opogumila, da bi pozvonila, enostavno čakala sem, da bi koga videla. Toda tudi to se ni nikoli zgodilo.

(dalje)

47. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA 2012

Park Finžgarjevega doma – Opčine (TS), Dunajska cesta 35

Petek, 31. avgusta 2012

► Ob 16.30: Roberto Battelli, Rudi Vouk, Damijan Terpin

MANJŠINA IN ZAJAMČENO POLITIČNO ZASTOPSTVO

Ob 21. uri bo na prireditvenem prostoru koncert zbora ALFA IN OMEGA Z INSTRUMENTALISTI

Sobota, 1. septembra 2012

► Ob 16.30: dr. Lučka Kajfež Bogataj

PLANETARNE MEJE - OVIRA ZA RAST, IZZIV ZA RAZVOJ

Nedelja, 2. septembra 2012

► Ob 10. uri: dr. Branko Klun

NEMIR SPRAŠEVANJA. TEMELJNA DUHOVNOST IN RELIGIJA

► Ob 16. uri: prof. dr. Žiga Turk

PRETEKLOST NAVIDEZNE RESNIČNOSTI

KONSTRUKCIJE SLOVENSКИH RESNIČNOSTI

V nedeljo, 2. septembra, ob 9. uri bo za udeležence Drage sv. maša, ki jo bo daroval škofov vikar za slovenske vernike Anton Bedenčič.

DSI – Ul. Donizetti 3 – 34133 Trst (Italija) - Tel. +39 040 370846 – faks +39 040 633307

El. naslov: redakcija@mladika.com

Mojca Polona Vaupotič

Kartuzija Pleterje

Krščanstvo je bilo na slovenskih tleh močno prisotno že od 4. stoletja, o čemer pričajo štirje doslej znani škofijski sedeži ter nad trideset arheološko izpričanih zgodnjekrščanskih cerkva, ki so v glavnem nastajale na strmih vzpetinah ob preseljevanju narodov od 6. stoletja dalje.

V to »novo Evropo«, ki je nastala po preseljevanju narodov sodi tudi nastanek zahodnega menišтва, kateremu je dal temelj sv. Benedikt iz Umbrije. Iz reforme benediktincev pa sta se konec 10. in v začetku 11. stoletja razvila meniška redova cistercijanov in kartuzijanov. Menišstvo se je že za časa ustanoviteljev redov razširilo domala po vsem evropskem prostoru in mu dalo neizbrisen zgodovinski pečat.

Meniški, kot tudi sekundarni redovi so močno prepredli tudi slovensko ozemlje. Znano je namreč, da je bilo na našem ozemlju ob njihovi ukinitvi, za časa vladanja cesarja Jožefa II., sedemnajst moških ter dva ženska samostana.

Nesporno imajo menihi, ki sta nam jih kot prva pošiljala salzburški nadškof Virhi in oglejski patriarh Paulin II. izredno pomembno vlogo pri evangelizaciji naših prednikov. V 8. stoletju na primer, je bil v osebi irskega meniha sv. Modesta poslan h Gospe Sveti prvi škof – sufragon, samo za Karantance – Slovence.

Južno od Drave, na ozemlju Oglejskega patriarhata se je v 10. in 11. stoletju oblikovala cerkvena organizacija, ki je temeljila na močnih župnijskih sedežih prafar, v okviru osmih arhidiakonotov na slovenskem etničnem ozemlju. Salzburška nadškofija je cerkveno življenje organizirala z inštitutom podrejenih škofij. Zaradi tega je

na ozemlju oglejskega patriarhata prišlo do zelo pozne vzpostavitve ljubljanske škofije. Nastalo vrzel so zapolnili samostani, ki so se od 11. pa do začetka 15. stoletja pričeli pojavljati na našem ozemlju. Ustanovljenih je bilo sedem meniških redov: *benediktinski* v Gornjem Gradu, *cistercijanski opatiji* v Stični in Kostanjevici ter *kartuzijanske* v Žičah, Jurkloštru, Bistri in v Pleterjah.

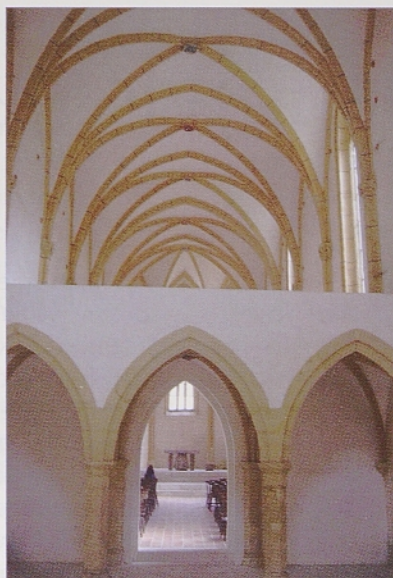
V zahodnoevropski srednjeveški arhitekturi ima monastična arhitektura še posebej vidno mesto. Če jo imenujemo monastična, imamo v mislih zlasti tri starejše zahodnoevropske meniške redove, ki so jo ustvarili: benediktince, cistercijane in kartuzijane. Menihi, ti najstarejši med vsemi redovniki, so namreč njeni nadvse pomembni začetniki ter nosilci.

Benediktincem, vključno s clunjsko reformo, pripadajo najvišji dosežki evropske romanske arhitekture. Omenjeni red je z množico opatij in prioratov prekril vse dežele latinske Evrope in se pri svojem širjenju prav tako ni izognil niti slovenskim deželam, saj so od vsega začetka ležale v srcu Evrope in njenega dogajanja, tudi kulturnega. Na slovenskih tleh in v neposredni sosesčini, zahodni ter severni, so tako nastali mnogi benediktinski samostani, ki so sedaj že izven slovenskega ozemlja (Rožac, Možac, Osoje, Podklošter, Št. Paul), na ožjih slovenskih tleh pa je bil leta 1140 ustanovljen le Gornji Grad.

Kar pa se tiče srednjeveške arhitekture cistercijanov, sta se pri nas ohranila dva odlična zgleda; to sta samostan v Stični in v Kostanjevici. Prvi, kot izreden, še precej benediktinski, to je po clunjski tradiciji zasidran spomenik cistercijanske visoke romanike. Drugi, Kosta-

Kartuzija Pleterje med vinogradi (foto M. Susič) in pogled na samostan z griča.

njevica, pa je primer zgodnjegotske redovne arhitekture, ki jo kamnoseški okras dviga visoko nad povprečje. Na oba smo lahko ponosni, da ju imamo v svoji že tako bogati spomeniški posesti.

V velikem duhovnem vrenju se je leta 1084, v zavetju francoskih Alp, rodil reformirani red cistercijanov oziroma povsem nov – kartuzijanski red, ki je še bolj od cistercijanskega opustil benediktinsko tradicijo in je ne le v duhovnosti in v načinu življenja, temveč tudi v stavbarstvu ubral povsem svoja pota. Pogloblje-

ni duhovnosti, predvsem pa načinu redovnega življenja, v popolni odmaknjenosti od sveta, torej v kolektivni samostanski samoti, je dodal še popolno samoto meniha. S tem je povsem pretrgal z benediktinskim načinom življenja in je kot logično posledico vsega tega ustvaril čisto nov tip redovne naselbine – *kartuzijo*. Ime "*kartuzija*" sicer izhaja iz imena francoskega kraja Chartreuse pri Grenoble, kjer je leta 1084 sv. Bruno s šestimi tovariši ustanovil prvi samostan kartuzijanskega reda.

In kakšne so značilnosti njihove arhitekture? Poglavitna stavbna sestavina kartuzije je veliki križni hodnik – *galilea maior*, okrog katerega so nanizane meniške celice in samostojne meniške hišice z vrtnički, povsem zaprte pred svetom in celo vizualno ločene med seboj. Druga pomembna sestavina kartuzije je redovna cerkev, v kateri se k skupnim obredom in molitvam trikrat na dan in še sredi noči, k čudovitemu nočnemu oficiju zbira vsa skupnost redovnih samotarjev. Ker kartuzijani ne poznajo procesij, je tudi v njihovi arhitekturi odpadla potreba po treh cerkvenih ladjah in s tem bazilikalna zasnova. Kartuzijanska cerkev je zato dosledno eno-

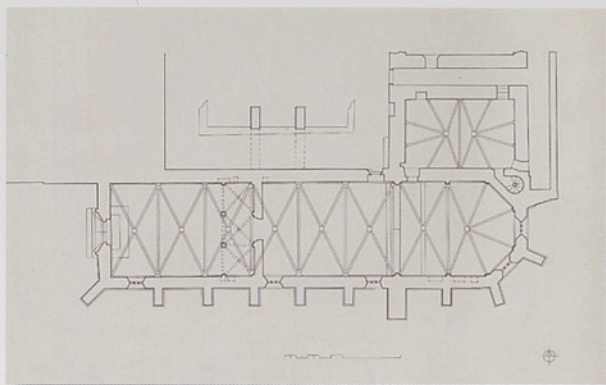
prostoren obokan oratorij, z močno izraženo dolžino, ki jo narekuje funkcionalno zaporedje: sanktuarij (*prostor okrog oltarja*) z glavnim oltarjem, kor patrov, prečna pregrada lektorija (*govorniški prostor*), in bratovski kor v skrajnem zahodnem delu cerkve. Zaradi poudarjenega eremitskega dela z meniškimi celicami, ima v kartuziji njen samostanski del z malim križnim hodnikom, kapitljem in praznično skupno jedilnico, mnogo manjši pomen kot v skupnostno »drugače urejenih« samostanih Benediktovega nasledstva, saj skupne prostore kartuzijani le redko uporabljajo.

Zasnova in medsebojno tlorisno razmerje osnovnih sestavin kartuzije – cerkve, velikega križnega hodnika in samostanskega dela, je bilo v srednjem veku povsem svobodno. Prilagajalo se je razpoložljivemu zemljišču in šele od renesanse naprej je bilo geometrično strogo načrtovano glede na arhitekturni načrt.

Takšne so bile tudi vse štiri srednjeveške slovenske kartuzije. Prve tri med njimi, ustanovljene že v 12. in 13. stoletju, so hkrati tudi najstarejše v Srednji Evropi in s tem na ozemlju srednjeveške nemške drža-

Zgoraj: samostan s ptičje perspektive (foto Z. Pelko); notranjost cerkve; menih v tišini. Spodaj levo: vhod v staro cerkev (foto Z. Pelko iz knjige *Kartuzija Pleterje*)

Tloris stare gotske cerkve.

ve, pa tudi prve izven obeh matičnih dežel reda, Francije in Italije. Najstarejša med njimi, Žička kartuzija, v virih imenovana »Vallis S. Johannis Baptistae« ali »Seitz«, je bila ustanovljena že okrog leta 1160. Druga kartuzija na Slovenskem je Jurklošter, latinsko »Vallis sancti Mauricii«, nemško *Gairach*. Ustanovljena je bila leta 1170, in ker je propadla, se je leta 1209 za njeno obnovo zavzel štajerski vojvoda, Babenberžan Leopold VI. Slavn. Sledila je kartuzija, ležeča na robu Ljubljanskega barja, Bistra, latinsko »Vallis iocosa«, nemško *Freudental*, ki je bila ustanovljena med letoma 1255–60.

Kot še vedno živa in zelo dobro ohranjena, obnovljena kartuzija, ob severnem vznožju Gorjancev na Dolenjskem, pa so se ohranile Pleterje. Samostan leži v zavetju pod Gorjanci, le dva kilometra stran od Šentjerneja, severno od kartuzije pa se vzpenjajo vinorodna pobočja 282 metrov visokega Pleterskega hriba. Pot do samostana, ki je od zunanjega sveta ločen z visokim obzidjem, vodi iz Šentjerneja skozi vas Šmarje. Pri vходу v samostansko cerkev se začneja in končuje tudi 4 km dolga krožna Ple-

terska pot, ki obiskovalca vodi okoli samostana ter skozi samostanski vinograd na Pleterski hrib.

V letih 1400–1407 je Pleterje ustanovil celjski grof Herman II., v 16. stoletju so propadle, leta 1904 pa je red popolnoma na novo pozidano kartuzijo znova naselil in živi še danes, kot najbolj proti vzhodu pomaknjena naselbina tega zahodnoevropskega reda. Od nje se je v celoti ohranila stara gotška cerkev, ki ji je pred desetletjem strokovno vodena in izvršena restavracija vrnila prvotno podobo, s katero se uvršča med najlepše in najboljše ohranjene srednjeveške kartuzijanske cerkve v Evropi.

S plemenito arhitekturo in zlasti še s kamnoseškim okrasjem kaže v tisto smer, ki jo je v Srednji Evropi obvladovalo umetnostno nasledstvo velikega arhitekta in kiparja Petra Parlerja. Namesto romanskega ravnege vzhodnega zaključka je cerkev prevzela gotški tristrani zaključek in zakristija se je preselila ob kapitelj na severni strani, kjer je ležal tudi mali križni hodnik, katerega sledovi so dobro vidni še danes. Še to posebnost stare pleterske cerkve velja omeniti, da ločuje kor za patre od bratovskega kora zidan in gotško rebrasto obokan »dvoranski« lektorij s pohodno ploščadjo na vrhu, ki cerkveno prostornino deli povprek. Druga posebnost pa je v tem, da so v notranjščini v zgornje dele sten vzdane perforirane lončene posode, tako imenovane »štimanice«, ki naj bi urejale akustiko cerkvenega prostora ob pogostem koralnem petju menihov brez instrumentalne spremljave, ki ga gojijo še danes.

Zgoraj: pogled na samostan skozi špranjo (foto M. Susič); Pleterje v Valvazorjevi knjigi. Spodaj z leve: napis v latinščini; Herman II., Celjski grof; ustanovna listina Hermana II. Iz leta 1407 (foto Z. Pelko, iz knjige J. Hollenstein in M. Zadnikar: Kartuzija Pleterje)

Združeni v bodoči rod

Ob 50-letnici ustanovitve odsekov Slovenske fantovske zveze in Slovenske dekliške organizacije na območju San Justa v Buenos Airesu so mladi iz Našega doma San Justo decembra lani pripravili izredno bogato in naravnost razkošno oblikovano knjigo na 246 straneh v barvnem tisku *Združeni v bodoči rod, Mladina Našega doma, 50 let, 1961-2011*.

Ker so mladi v 50 letih sooblikovali celotno življenje skupnosti na tistem območju, imamo pred sabo podroben pregled zgodovine mladinskih organizacij in dogajanja na področju vere, kulture, športa, družabnosti. Tu so še spomini posameznikov in mladih družin, ob koncu pa povzetka v španščini in angleščini.

Naš dom San Justo je v preteklih letih že večkrat pisno dokumentiral živahno in pisano delovanje pod svojo streho. Slika je zdaj še popolnejša, "argentinski čudež" pa kaže na svoje korenine: ljubezen, zvestoba, trdo delo ...

KOROŠKA POJE

V Domu glasbe v Celovcu je bila 11. marca v priredbi Krščanske kulturne zveze tradicionalna pevska revija *Koroška poje*. Nastopilo je 11 skupin, ki so predstavile pesmi živečih koroških glasbenih ustvarjalcev.

Pozdravni nagovor je imel dr. Zdravko Inzko, spregovorila je tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak.

8. PRIZNANJE KAZIMIR HUMAR

Kulturni center Lojze Bratuž, *Združene cerkvenih pevskih zborov iz Gorice in Zveza slovenske katoliške prosvete* so 8. priznanje Kazimir Humar 18. aprila v Gorici izročili dvema nagrajencema: kulturni delavki in pesnici Ivanki Jermol Zavadlav in mešanemu pevskemu zboru *Frančišek Borgia Sedej* iz Števerjana ob 60-letnici delovanja.

Zbor *Sedej* je svoj jubilej praznoval v domači dvorani v Števerjanu 11. maja z izvedbo zborovske komedije *Grozdi so dozoreli*.

Mala gledališka šola Matejke Peterlin

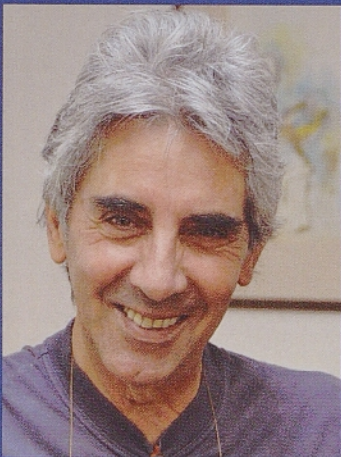
Na desni režiserka Nataša Konc Lorenzutti in avtorica igrice Lučka Susič med mladimi igralcami in igralci.

V petek, 15. junija, se je v Finžgarjevem domu na Opčinah končala enajsta izvedba Male gledališke šole z igrico Lučke Susič »Sončna vila in njen zlati plašč«. Pri letošnjem enotedenskem tečaju, ki sta ga priredila Slovenska prosveta in Radijski oder, je sodelovalo 58 otrok. Tečaj je vodila skupina sodelavcev, režijo pa je podpisala Nataša Konc Lorenzutti. Igrico bodo ponovili v jeseni na prvi predstavi 15. Gledališkega vrtiljaka.

Umrli je prof. Silvan Kerševan

V Gorici je 8. maja po hudi bolezni umrl dolgoletni ravnatelj Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel prof. Silvan Kerševan.

Rodil se je 21. februarja 1941 v Sovodnjah ob Soči. Po klasični gimnaziji v Gorici je doštudiral politične vede v Trstu in do leta 1996 poučeval nemščino na srednji šoli Ivan Trinko v Gorici. Že od mladih let je bil dejaven v slovenskih organizacijah katoliške usmeritve na Goriškem (Slovensko katoliško akademsko društvo, Zveza slovenske katoliške prosvete, Slovensko katoliško prosvetno društvo Mirko Filej). Kar štiri desetletja je bil duša glasbene šole, ki je nastala leta 1972 na Placuti in je leta 1988 dobila ime po Emilu Komelu ter se razvila v ugledno pedagoško in splošno glasbeno ustanovo.

NOVE KNJIGE INZ

Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani je v zadnjih mesecih izdal več publikacij.

V zbirki Razpoznavanja - Recognitions so lani izšle naslednje knjige:

Jurij Hadalin, Boj za Albanijo, Propad jugoslovanske širitve na Balkan (št. 12 v omenjeni zbirki);

Maja Gombač, »Modni péle mèle« slovenske družbe med svetovnima vojnoma (št. 13);

Eva Mally, Slovenski odpor, Osvobodilna fronta slovenskega naroda od 1941 do 1945 (št. 14).

Letos se jim je pridružila še monografija št. 15: Aleksander Lorenčič, Prelom s starim in začetek novega, Tranzicija slovenskega gospodarstva iz socializma v kapitalizem (1990-2004).

V zbirki Vpogledi je lani kot 3. zvezek izšel zbornik The Role of Education and Universities in Modernization Processes in Central and South-Eastern European Countries in 19th and 20th Century. Uredila sta ga Peter Vodopivec in Aleš Gabrič.

Kot 4. zvezek pa je letos izšel hrvaško slovenski zbornik Iz hrvatske povijesti 20. stoljeća - Iz hrvatske zgodovine 20. stoletja. Uredili so ga Iskra Iveljić, Stjepan Matković in Žarko Lazarević.

TISKANI MEDIJI O OSAMOSVOJITVI

Podjetnik Štefan Rutar iz Ljubljane, ki rodному Cerknemu posveča zelo bogato spletišče, je v zadnjih mesecih pripravil še novo spletišče, na katerem so preslikani slovenski časopisi in revije, ki so doma, v zamejstvu in po svetu poročali v dnevih slovenskega osamosvajanja.

Gradivo je na voljo na internetnem naslovu www.independencedays.si

UMRL DUHOVNIK HILARIJ BREZIGAR

V Gorici je 2. maja umrl upokojeni župnik Hilarij Brezigar. Rodil se je 21. februarja 1922 v Prvačini, vendar se je z družino kmalu preselil prej v Vicenzo, potem pa v Podgoro, kjer so ga tudi pokopali. V duhovnika je bil posvečen leta 1947 v Gorici. Bil je zaveden Slovenec, služboval pa je večinoma med Furlani, ki se ga spominjajo kot dobrega vzgojitelja mladih. V Marjanu je bil kaplan v letih 1947-56, nato župnik v Beglianu in spet v Marjanu župnik v letih 1967-82, nakar se je zaradi bolezni, saj je bil skoraj slep, umaknil v Gorico. Leta 1987 je postal hišni duhovnik v domu za ostarele Angelo Culot v Ločniku, od leta 2006 pa je živel v Duhovniškem domu v Gorici.

ONSTRAN ŽICE

V Kinodvoru v Ljubljani je bila 17. aprila slovenska premiera celovečernega slovensko-italijansko-hrvaškega dokumentarnega filma Onstran žice - Oltre il filo - Iza žice, ki ga je režiral Dorino Minigutti, produciral pa so ga družbe Kinoatelj, Agherose e Immaginario iz Italije ter Focus Media iz Hrvaške.

Film govori o odraslih in otrocih slovenske in hrvaške narodnosti v fašističnem koncentracijskem taborišču v Gonarsu od pomladi 1942 pa do septembra 1943. Minigutti je zbral na ekranu ganljive zgodbe prič, ki obujajo spomine na prestano trpljenje, na izgubo lastne identitete in človeškega dostojanstva, a tudi na vzpon v novo življenje.

70-LETNICA PREGONA KOROŠKIH SLOVENCEV

Nacistične oblasti so 14. in 15. aprila 1942 deportirale nad 300 slovenskih koroških družin. Mnogi pregnanci so izgubili življenje v koncentracijskih taboriščih, za večino pa je križev pot trajal skoraj tri in pol leta. Dolga leta jih je nato tudi po povratku na Koroško bremenil mačehovski odnos oblasti.

Ob 70. obletnici pregona so Zveza slovenskih izseljencev in osrednje organizacije koroških Slovencev 15. aprila priredile spominsko proslavo v Domu glasbe v Celovcu, še pred tem pa je bila maša v celovski stolnici.

Duševne rane teh žrtev nacional-socializma, ki se prenašajo v današnji rod, je v dokumentarcu Sence sramote - Schatten der Scham predstavila Sabina Zwitter - Grilc. Dne 4. junija pa so v Koroškem deželnem arhivu odprli zelo odmevno dokumentarno razstavo o pregonu koroških Slovencev.

KNJIGA ZA MLADE O TABORIŠČIH

V Padovi so 6. marca predstavili novo knjigo, namenjeno predvsem dijakom, ki jo je mladi zgodovinar Davide Gobbo posvetil italijanski zasedbi Jugoslavije in koncentracijskim taboriščem v Venetu. Izdali so jo Centro Studi Ettore Luccini iz Padove in deželni odbor za Veneto ter pokrajinski odbor za Padovo Vsedržavne zveze partizanov Italije ANPI. Knjiga šteje 144 strani in nosi naslov L'occupazione fascista della Jugoslavia e i campi di concentramento per civili jugoslavi in Veneto, Chiesanuova e Monigo (1942-1943) - Fašistična zasedba Jugoslavije in koncentracijska taborišča za jugoslovanske civiliste v Venetu, Chiesanuova in Monigo (1942-1943).

Franc Jeza: knjiga in spomenik

Tako v rojstnem kraju, na Hajdini pri Ptuj, kot v Ljubljani so se sredi junija s trajnima dejanjema spomnili domoljuba, borca za neodvisno in demokratično Slovenijo, časnikarja, pisatelja in publicista Franca Jeze (Spodnja Hajdina, 1916 - Trst, 1984).

Slovenska matica v Ljubljani je na okoli 300 straneh izdala knjigo *In zgodil se bo čudež, Premišljevanja o slovenski samostojnosti in demokraciji*. Gre za izbor Jezovih političnih spisov iz let 1951-83, ki so nastali v Trstu, kjer je živel po vojni. V sodelovanju z Jezovo hčerko Evelino je gradivo zbral in mu napisal spremno besedo Primož Sturman, knjigo pa je uredil in ji napisal uvodno besedo pisatelj Boris Pahor.

Na Hajdini pa je bil 22. junija niz pobud, posvečenih Francu Jezi in Dnevu državnosti. V prostorih občine je bila popoldne okrogla miza, ki jo je vodil podžupan Franc Mlakar. Na njej so spregovorili pisatelj Boris Pahor, urednica Jezove knjige kratke proze Zakasnela pomlad Vojka Havlas, Jezova otroka Evelina in Bogdan ter Doroteja Emeršič, ki je tudi na podlagi raziskav rajnega moža Jakoba pripravila razstavo Jezovih del, ki so jo nato odprli.

Ob 18. uri so v cerkvi sv. Martina darovali mašo za domovino in za rojaka Franca Jeza. Na trgu pred občinsko stavbo je bila nato proslava v njegov spomin. Nastopilo je več pevskih zborov. Slavnostni govornik je bil pisatelj Boris Pahor, ki je z županom Stankom Glažarjem pred fontano tudi odkril doprni kip Franca Jeze, delo domačina Viktorja Gojkoviča.

IZBRANI SPISI FRANCA SODJE

Celjska Mohorjeva družba je začela letos izdajati Izbrane spise duhovnega pisatelja in pesnika, nekdanjega političnega zapornika in dušnega pastirja v Kanadi in Argentini, svetniškega duhovnika lazarista Franca Sodje (Bohinjska Bistrica, 1914 – Toronto, 2007). Ureja jih njegov učenec, književnik Andrej Rot.

Kot prva knjiga so izšla *Pisma mrtvemu bratu*. Delo, ki ga je Franc Sodja prvič objavil pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu leta 1987 in je v Trstu prejelo nagrado Vstajenje, je tako doživelo že tretjo objavo. V njej so tudi tista poglavja, ki so zaradi dolžine besedila izpadla iz prve izdaje, opombe in pa spremna eseja. Uvodno besedo je prispeval Sodjev sobrat kardinal Franc Rode, študijo o njegovem življenju in družini, duhovniškem ter književnem delu *Človek velike ljubezni* pa je prispevala bohinjska etnologinja, šolnica, knjižničarka in publicistka Marija Cvetek.

Kot druga knjiga v zbirki so bili v četrti knjižni izdaji natisnjeni zaporniški spomini *Pred vrati pekla* (prva izdaja v Buenos Airesu leta 1961).

UMRL JE PROF. GOJMR DEMŠAR

V Trstu je 28. junija umrl slovenski kulturni delavec prof. Gojmir Demšar. Rodil se je 21. oktobra 1915 v Mokro-nogu, diplomiral iz prava leta 1940 v Ljubljani in klavirja leta 1950 v Trstu.

Med vojno se je iz Ljubljane umaknil v Trst. V letih 1945-49 je vodil glasbeni oddelek Radia Trst, v prvi polovici leta 1946 pa vse slovenske oddaje, nakar je v letih 1949-51 vodil glasbeni oddelek Radia Koper.

Svoje življenje je zapisal predvsem glasbi. Poleg tega, da je sam koncertiral, je bil ravnatelj Glasbene matice v Trstu od leta 1949 do 1976. Obenem je na njeni šoli poučeval klavir in glasbeno zgodovino ter organiziral vrsto koncertnih prireditev. Nastopal je tudi kot publicist.

KAKO LEP JE TRST

Pri Založništvu tržaškega tiska je maja izšel priročni vodnik po slovenskem Trstu z naslovom *Kako lep je Trst*. Prvi slovenski vodnik po Trstu in okolici. Besedila sta napisali Erika Bezin in Poljanka Dolhar, knjigo pa sta uredila Mitja Tretjak in Martina Kafol.

Gre za ponatis lanske izdaje v omejeni nakladi, ki jo spremljata še italijanska in angleška izdaja: *Com'è bella Trieste, Breve viaggio nella Trieste slovena* (prevedli Tanja Sternad in Martina Clerici) in *How beautiful is Trieste – Trieste and its Slovenian itineraries* (prevedla Ana Šavli).

ZBOR KOROTAN IZ CLEVELANDA

V Clevelandu sta bila aprila pomembna pevska dogodka.

V slovenskem društvenem domu na ulici Recher je imel svoj pomladanski koncert najstarejši slovenski zbor v mestu Zarja, ki nastopa že 96 let.

Mešani pevski zbor Korotan pa je v nedeljo, 29. aprila, praznoval svojo 60-letnico. Zbor je najprej pel pri maši pri Sv. Vidu, ki sta jo darovala upokojeni škof Edward Pevec in župnik Jože Božnar. Nato je bilo v Slovenskem narodnem domu kosilo. Sledil je slavnostni koncert pod vodstvom pevovodje Janeza Sršena.

Začetki Korotana segajo v leto 1951, ko so se pod vodstvom Metoda Milača zbrali fantje, ki so nedavno prišli iz begunskih taborišč v Avstriji. Kmalu so se jim pridružila še dekleta in nastal je mešani zbor, ki z delom nikoli ni prekinil.

RAZPRTA OBZORJA

V Cankarjevem domu v Ljubljani so 26. marca odprli bogat prikaz ustvarjalnosti desetih slovenskih slikarjev v prvem povojnem tržaškem obdobju Razprta obzorja - Slovenski tržaški slikarji 1945-60. Zaradi velikega zanimanja so razstavo podaljšali do 26. avgusta. Njen kustos je Vid Lenard, kot strokovni sodelavec pa je pri projektu sodeloval Peter Krečič.

Od 20. aprila do 18. junija pa je bila v nekdanji tržaški ribarnici Salon dražb na ogled z njo povezana še večja, dvojezično urejena razstava Razprta obzorja - Umetnost 20. stoletja med Italijo in Slovenijo. Njena kustosa sta bila Franko Vecchiet in Joško Vetrih. Pripravile so jo družba KB 1909, banka Monte dei Paschi in tržaška občina.

UMRL JE PROF. VLADIMIR ŠTURM

V bolnišnici v Gorici je 23. junija po dolgi bolezni umrl goriški šolnik Vladimir Šturm. Rodil se je 18. junija 1936 na Livku, a že od 4. leta starosti živel v Gorici. Na tržaški univerzi je doštudiral ekonomijo, nato je bil nekaj let občinski tajnik, potem pa do upokojitve profesor in nato ravnatelj na poklicnem trgovskem zavodu Ivan Cankar v Gorici. Že v mladih letih je bil dejaven v katoliških organizacijah, v 70. letih prejšnjega stoletja pa je bil med ustanovitelji goriške ter deželne Slovenske skupnosti.

TAVČAR V SLOVENŠČINI IN ITALIJANŠČINI

Tržaški večjezični pesnik in publicist Ivan Tavčar je svojim številnim pesniškim zbirkam v italijanščini in slovenščini letos dodal še dve. Pri Goriški Mohorjevi družbi je izšla zbirka *Odselitev*, ki jo je uredila in ji napisala spremno besedo Majda Cibic. Založba Edizioni EventualMente iz Comisa na Siciliji pa mu je izdala zbirko (s podpisom Giovanni Tavčar) *Imperscrutabile accelerazione*, za katero je uvodno besedo prispevala Monia Mariani.

UMRL JE ŽUPNIK VILJEM ŽERJAL

V bolnišnici v Gorici je 30. aprila umrl upokojeni župnik, profesor verouka in publicist Viljem Žerjal. Star je bil 83 let, služboval pa je do leta 1988 na Tržaškem, potem pa na Goriškem. V prejšnji Mladiki (št. 5, str. 15-17) smo mu v spomin objavili podrobno avtobiografsko pripoved iz leta 2010. Zadnji dve leti je preživel v domu za upokojene duhovnike v Gorici. Na vseh službenih mestih je bil zelo povezan z ljudmi, posebej z bolniki, povsod je tudi izkazoval veliko skrb za božje hrame in odločnost pri zagovarjanju pravičnih odnosov med Slovenci in Italijani.

IVICA ŠVAB PREDSEDNICA VINCENCIJEVE KONFERENCE

Na občnem zboru Slovenske Vincencijeve konference je bila 12. marca v Trstu za novo predsednico izbrana socialna delavka in dolgoletna skavtska voditeljica Ivica Švab. Nasledila je predsednika prof. Alda Stefančiča, ki je bil na tem mestu deset let, medtem ko je prej to katoliško dobrodelno organizacijo od ustanovitve leta 1947 do smrti vodila prof. Laura Abram.

Duhovni vodja ostaja župnik Jože Špeh. Goriško, kjer je za Vincencijevo konferenco dolgo deloval prof. Martin Kranner, je na občnem zboru zastopal zdravnik Bernard Špacapan.

UMRLA JE ALENKA ADAMIČ RICHARDSON

V Alexandrii pri Washingtonu je 18. marca umrla zadnja glavna urednica slovenskih oddaj Glasa Amerike in od njihove ukinitev leta 2004 ameriška dopisnica Radia Ognjišče Alenka Adamič Richardson. Rodila se je leta 1939 v Ljubljani. Želja po novih spoznanjih in svobodi jo je privedla v ZDA, kjer je v 70. letih prejšnjega stoletja postala zunanja dopisnica, leta 1977 pa napovedovalka in časnikarka Glasa Amerike v Washingtonu. Leta 1988 je prevzela odgovornost za slovenske oddaje, ki so leta 1991 dobile samostojno uredništvo.

Dvorana Stanka Janežiča in 50. Praznik češenj

Slovensko prosvetno društvo Mačkolje, ki letos slavi 60-letnico ustanovitve, je 6. maja poimenovalo dvorano stare šole po svojem ustanovitelju msgr. Stanku Janežiču (1920-2010), ki je bil kot mlad duhovnik pobudnik živahne prosvetne dejavnosti v vasi. Odkrili so mu obeležje, za katerega je podoba izrisal Ilario Tul, v lesenem reliefu pa je zaživela v mizarski delavnici Petra Smotlaka in Iva Kolariča.

Ob koncu meseca je društvo na prireditvenem prostoru "na Metežici" pripravilo že 50. Praznik češenj. Teden pred tem pa je priredilo festival Prazničnih 50 z nastopom uglednih glasbenih gostov iz Slovenije.

Pred grobnico Tomassettijevih v Aquili, kjer je pokopan Ciril Kotnik. Od leve: veleposlanik Iztok Mirošič, domačin, ministrica svetovalka Anita Stankovič Pavlič.

Spomin na Cirila Kotnika

Ob nedavnem državniškem obisku v Sloveniji se je italijanski predsednik republike Giorgio Napolitano med drugim spomnil svetlega lika slovenskega diplomata, borca proti vsem totalitarizmom Cirila Kotnika (Ljubljana, 1895 - Rim, 1948).

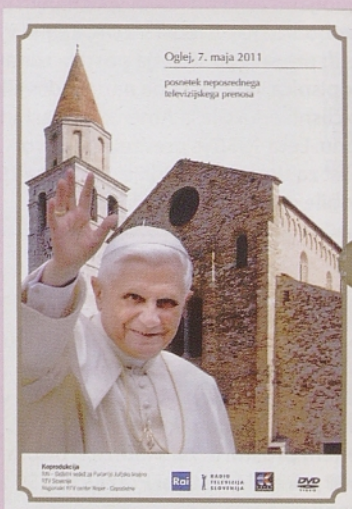
Med govorom pred Državnim zborom 10. julija v Ljubljani ga je po besedah, ki jih je posvetil temni preteklosti in naporom za spravo med Italijani in Slovenci, predstavil kot zgled lepega v zgodovini dvostranskih odnosov: "V naši skupni preteklosti so tudi bleščeče strani. Rad bi se pri tem spomnil lika Cirila Kotnika. Bil je jugoslovanski diplomat slovenske narodnosti, ki je kot jugoslovanski veleposlanik pri Svetem sedežu v začetku 40. let prejšnjega stoletja omogočil stotinam rimskih protifašistov in Judov, da so se izognili nacifašističnemu preganjanju, zaradi česar ga

je gestapo oktobra 1943 aretiral. Njegova junaška zgodba je lahko primer bogatega toka solidarnosti in prijateljstva, ki od vedno preveva naša naroda."

Čeprav je v Napolitanovih besedah tudi kaka napaka (Kotnik je ostal vedno le nižji diplomatski uradnik, kar pa mu je spričo človekoljubnega dela, ki ga je opravil, le še v večjo čast) in pomanjkljivost (pomagal je tudi jugoslovanskim in zavezniškim ujetnikom ter skrivačem, po vojni pa slovenskim beguncem), gre za lep poklon donedavna skoraj pozabljenemu velikemu Slovencu. Mladika je bila prva, ki je o njem objavila temeljit članek (Ivo Jevnikar, Mož nenavadne energije in junaške odločnosti, Mladika, 1996, št. 10, str. 227-232; nova spoznanja so navedena v članku istega avtorja Pozabljen lik, Le Monde diplomatique v slovenščini, Ljubljana, avgust 2008, str. 19).

Cirilu Kotniku se je lani pred vsemi svetimi poklonil slovenski veleposlanik v Rimu Iztok Mirošič. S sodelavko Anito Stankovič Pavlič je obiskal grobnico družine Kotnikove žene Marie Tomassetti v Aquili, kjer je pokopan, in prednjo v imenu slovenske države položil cvetje s slovenskim trakom.

ZGOŠČENKA O OBISKU PAPEŽA BENEDIKTA XVI. V OGLEJU

Deželni sedež Italijanske radiotelevizije RAI za Furlanijo Julijsko krajino v Trstu je izdal zgoščenko v slovenščini, na kateri je posnetek večjega dela neposrednega televizijskega prenosa obiska sv. očeta Benedikta XVI. v Ogleju 7. maja lani.

Neposredni prenos so skupno pripravili italijanski in slovenski sporedi ter časnikarji Deželnega sedeža RAI v Trstu, Televizije Slovenija in Regionalnega RTV centra Koper - Capodistria, tako da so ga s slovenskimi in italijanskimi komentarji neposredno predvajali vsak na svojih frekvencah v slovenščini in italijanščini tako v Furlaniji Julijski krajini kot v Republiki Sloveniji.

Družba RAI je posnetek neposrednega prenosa v italijanščini izdala že lani, zdaj pa je na voljo še zgoščenska s posnetkom slovenskega neposrednega prenosa RAI, ki sta ga komentirala časnikar Ivo Jevnikar in dekan Karlo Bolčina, režirala pa odgovorna za slovenske sporede RAI Martina Repinc.

MLADI IZ ARGENTINE IN KANADE

Lepi spomini,
obetajoča
pričakovanja

Knjižnica Dušana Černeta iz Trsta je 8. julija priredila Zamejski dan za skupino mladih rojakov iz Argentine in Kanade, ki so bili na tradicionalnem poletnem maturantskem letovanju v Sloveniji. Srečali so se z nekaterimi našimi javnimi delavci, bili na kopanju, kosilu in pogovoru z mladimi Tržačani in Goričani, ogledu Gorice in Kulturnega centra Lojze Bratuž ter na festivalu v Števerjanu.

V skupini je bilo iz Argentine 36 fantov in deklet iz 41. skupine RAST (Roj abiturientov srednješolskega tečaja Marka Bajuka v Buenos Airesu) ter 5 deklet iz Bariloč. Z njimi so bili 4 spremljevalci, med katerimi je bil tudi predsednik krovne organizacije politične emigracije v Argentini prof. Franci Žnidar.

Iz Kanade, od koder dijaki prihajajo na poletne tečaje slovenščine in na ostali program v Sloveniji vsaki dve leti, pa je bilo 14 mladih, ki v Torontu obiskujejo Slovensko šolo Brezmadežne, z dvema spremljevalkama.

Obe skupini sta se predstavili s svojo publikacijo: Slovenska šola Brezmadežne in RAST XLI, Lepi spomini, obetajoča pričakovanja.

REVOLUCIONARNO NASILJE

Študijski center za narodno spravo v Ljubljani je konec lanskega leta začel izdajati knjižno zbirko *Revolucionarno nasilje*, ki jo ureja dr. Mateja Čoh, posvečena je komunističnemu nasilju na Slovenskem v času II. svetovne vojne, posamezni zvezki pa so obogateni z dokumenti, fotografijami in seznami žrtev.

Kot prva je takrat izšla knjiga *Revolucionarno nasilje na vzhodnem Gorenjskem, 1941-1945*. Napisal jo je dr. Damjan Hančič, ki se osredotoča na Kamniško.

Letos je izšel drugi zvezek zbirke. Z naslovom *Revolucionarno nasilje na Primorskem, Goriška in Vipavska 1941-1945* jo je napisal mag. Renato Podbersič iz Nove Gorice. Knjiga, ki prinaša dragoceno slikovno gradivo, več dokumentov in (nedokončni) poimenski seznam 365 žrtev, se osredotoča na Goriško in Vipavsko v sedanjih mejah Republike Slovenije ter ne zajema povojnih pobojev.

Predstavitvi te knjige sta tudi 11. junija v Trstu (v Društvu slovenskih izobražencev skupno s knjigo dr. Mire Cencič *Primorska sredina v primežu bratomorne vojne*; govorili so oba avtorja, Jože Možina in Ivo Jevnikar) in 14. junija v Gorici (v priredbi Društva Anton Gregorčič; poleg avtorja so spregovorili Jože Možina, Marjan Terpin in Erika Jazbar). Obe sta vzbudili veliko pozornost, zlasti goriška pa tudi polemike.

GOSTOVANJE ZBORA SAN JUSTO

Mešani pevski zbor San Justo iz Argentine, ki je trenutno najboljši slovenski zbor v zdomstvu, je bil od konca maja do sredine junija na turneji v Sloveniji. Prvi nastop je bil posvečen Slovincem v Italiji, in sicer 26. maja v župnijski cerkvi na Opčinah, nastopil pa je tudi med Korošci v Železni Kapli. Med vrsto koncertov bi omenili vsaj še petje pri maši in na spominski svečano-sti v Kočevskem rogu in pa v Slovenski filharmoniji v Ljubljani.

O gostovanju in o štiridesetletni poti te pevske skupine na drugem mestu v tej številki Mladike objavljamo intervju z ustanoviteljem in nekdanjim dirigentom Andrejem Selanom in s sedanjo dirigentko Andrejko Selan Vombergar.

SLOVENSKI NOVOMAŠNIKI

Slovenska Cerkev je letos dobila 7 novomašnikov: 2 škofijska duhovnika (v Ljubljani in Celju) in 5 redovnikov: dva minorita in po enega frančiškana, salezijanca in lazarista.

Po škofijah je pregled naslednji: v Ljubljani je nadškof msgr. Anton Stres 29. junija posvetil enega škofijskega novomašnika in po enega frančiškana, salezijanca, lazarista in minorita. Celjski škof msgr. Stanislav Lipovšek je istega dne posvetil enega škofijskega duhovnika. Koprski škof msgr. Jurij Bizjak pa je že 28. junija v Logu pri Vipavi v novomašnika posvetil minorita Andreja Mohorčiča iz župnije Vrabče.

NOVA ŠKOFA NA PRIMORSKEM

Papež Benedikt XVI. je imenoval nova škofa v Kopru in Gorici. Tako koprski škof msgr. Metod Pirih, ki je škofijo vodil 27 let, kot goriški nadškof msgr. Dino De Antoni, ki je pastiroval 13 let, sta že lani dopolnila 75. leto, ko morajo škofje zapustiti svojo službo.

V koprski stolnici je bil za novega koprskega ordinarija 23. junija umeščen dotedanji koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak. Novi škof se je rodil 22. februarja 1947 na Colu in je med najvidnejšimi slovenskimi biblicisti ter prevajalci sv. pisma. V duhovnika je bil posvečen leta 1971, v škofa pa leta 2000.

Tudi v Gorico prihaja pomožni škof, tokrat iz Milana, in sicer Carlo Roberto Maria Redaelli, ki ga je papež imenoval 28. junija. Rodil se je v Milanu 23. junija 1956. V duhovnika je bil posvečen v Milanu leta 1980, nato je doštudiral cerkveno pravo na Gregorijani v Rimu. Leta 2004 je bil imenovan za pomožnega škofa v Milanu, leta 2010 še za predsednika Sveta za pravne zadeve pri Italijanski škofovski konferenci. Zaenkrat nadškofijo upravlja kot apostolski administrator upokojeni nadškof De Antoni.

Društvo slovenskih izobražencev je končalo sezono

Junija se je v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici končala letošnja dolga in bogata sezona kulturnih srečanj. Prvo srečanje v juniju v ponedeljek, 4. junija, je bilo posvečeno izidu knjige Milana Gregoriča »Vstani Slovenija«, ki je izšla pri Mladiki. Avtorja je uvedel Saša Martelanc. Naslednji ponedeljek, 11. junija, je

Levo zgoraj: Saša Martelanc in Milan Gregorič; desno: Jože Možina, Renato Bodbersič, Mira Cencič in Ivo Jevnikar. Spodaj levo: Ferruccio Tassin, Nevenka Troha, Boris Pahor, Carlo Spartaco Capogreco in Ivo Jevnikar; desno: Niko Žvokelj in Rožana Špeh.

42. Pesem mladih

Zaradi vse večje udeležbe pevskih skupin in želje po kakovosti je Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta spremenila zamisel o reviji otroških in mladinskih zborov, tako da je 42. Pesem mladih letos potekala v treh delih.

Najprej se je 39 zborov zvrstilo na koncertih 11. marca v Bazovici in 18. marca v Nabrežini. V Kulturnem domu v Trstu pa je bil 1. aprila nastop najboljših 14 sestavov po izboru strokovne komisije, ki jo je vodila Majda Hauptman. Komisija je nastopajočim tudi dajala nasvete glede prihodnjega dela.

Zbor Slomšek iz Bazovice pod vodstvom Zdenke Križmančič.

društvo priredilo okroglo mizo z naslovom *Osvetljevanje primorskih tabujev*. Dr. Mira Cencič je predstavila svojo študijo »Primorska sredina v primežu bratomorne vojne«, mag. Renato Podbersič pa svojo študijo »Revolucionarno nasilje na Primorskem 1941–45«. Z njima sta se pogovarjala časnika Jože Možina in Ivo Jevnikar. Naslednji ponedeljek, 18. junija, so večer posvetili fašističnim taboriščem za Slovence. Ob izidu slovenskega prevoda knjige Carla Spartaca Capogreca »I campi del duce« so poleg avtorja govorili še prevajalka zgodovinarica Nevenka Troha, pisatelj Boris Pahor, strokovnjak za taborišče v Viscu Ferruccio Tassin in časnika Ivo Jevnikar. Večer v ponedeljek, 25. junija, je bil posvečen petstoletnici romarske Marijine poti v Strunjanu. O tem sta govorila strunjanski župnik Niko Žvokelj in etnologinja Rožana Špeh.

Zadnji ponedeljek v sezoni je bil 2. julija ne na sedežu društva, ampak v čudovitem okolju agroturizma Ferfolja pri Lajnarjih, od koder je lep razgled na Tržaški zaliv. V sodelovanju z založbo Mladika so predstavili knjigo »Mozaik v kovčku« pisateljice Majde Artač Sturman in slikarke Jasne Merkù, s katerima se je pogovarjala urednica tržaškega radia Loredana Gec. Večer je popestril nastop godalnega kvarteta Fenix.

S tem je DSI zaključilo dolgo sezono, naslednje srečanje bo na Dragi konec avgusta, naslednja sezona pa se bo začela oktobra.

Zaključni večer DSI pri Lajnarjih: Jasna Merkù, Majda Artač in Loredana Gec, v ozadju kvartet Fenix (zgoraj desno); iz nove knjige bere Julija Berdon (spodaj desno).

CERKEV IN NARODNE MANJŠINE

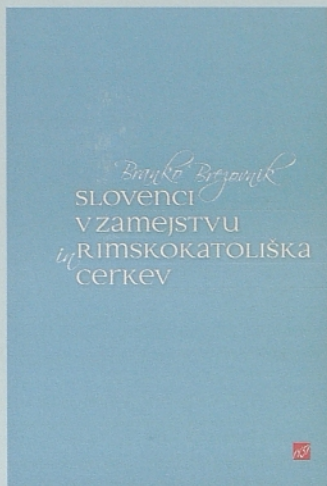
Junija lani je rektor ljubljanske univerze promoviral za doktorja znanosti 50-letnega duhovnika iz celjske škofije Branka Brezovnika (ki je sicer tudi pesnik).

Doktorsko disertacijo z naslovom Rimskokatoliška cerkev in varstvo slovenskih narodnih manjšin v sosednjih državah Slovenije (od Drugega vatikanskega koncila do leta 2000) je pripravil na Fakulteti za družbene vede pod mentorstvom prof. Mirana Komaca.

Že leta 2007 je Brezovnik magistriral z delom Katoliška cerkev in varstvo manjšin.

Pri Celjski Mohorjevi družbi je dr. Brezovnik lani pripravil za objavo obe razpravi: knjigo manjšega formata na 232 straneh Katoliška cerkev in varstvo manjšin in pa 499 strani velikega formata obsežno knjigo Slovenci v zamejstvu in Rimskokatoliška cerkev.

Temeljiti študiji zaenkrat, žal, nista imeli velikega odmeva ne v matici ne v zamejstvih, čeprav avtor podrobno obravnava tudi položaj Slovencev in slovenščine v zadnjem polstoletju v škofijah, kjer živimo kot manjšina, in objavlja tudi doslej neznane podatke in dokumente. (A tudi avtor je povsem "spregledal" knjigo p. Viktorja Papeža Katoliška Cerkev o narodnih manjšinah, ki jo je v Trstu izdal Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček leta 2003 in je bila prva knjiga v slovenščini, ki se je s študijo in širokim izborom dokumentov lotevala teh vprašanj.)

Onstran obzidja

V Trevisu je bila 30. aprila predstavitev monografije *Di là del muro, Il campo di concentramento di Treviso, 1942-43* (Onstran obzidja, Koncentracijsko taborišče v Trevisu, 1942-43), ki jo je izdal ISTRESCO (Istituto per la Storia della Resistenza e della Società Contemporanea della Marca Trevigiana - Inštitut za zgodovino odporništv in sodobne družbe v Trevižanski krajini), obravnava pa italijansko fašistično taborišče za civiliste iz zasedenih delov Slovenije in Hrvaške v še danes delujoči vojašnici v Monigu, torej predmestju Trevisa v Venetu.

Od julija 1942 do septembra 1943 je krajši ali daljši čas preživel v njem skupno od osem do deset tisoč internirancev: moških, žensk, otrok in ostarelih. Kakih 230 jih je umrlo zaradi lakote in bolezni. Med njimi je bilo 53 otrok. V poletju 1945 pa je dobre tri mesece - v sicer čisto drugačnih razmerah - prebela v njem še skupina do 1.200 slovenskih civilistov, tokrat beguncev iz komunistične Jugoslavije.

Knjigo, ki obsega 504 strani s številnimi fotografijami in reprodukcijami dokumentov ter umetniških del taboriščnikov, je napisala zgodovinarica, višješolska profesorica iz Trevisa Francesca Meneghetti. Spremno besedo je prispeval Ivo Jevnikar iz Trsta, sklepno pa ravnatelj Državnega arhiva v Trevisu dr. Franco Rossi.

Knjiga je 25. maja doživela dopoldne predstavitev na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani, kjer so spregovorili podravnatelj inštituta ISTRESCO iz Trevisa prof. Alessandro Casellato, avtorica Francesca Meneghetti, avtor spremne besede Ivo Jevnikar in domači zgodovinarji dr. Damjan Guštin, mag. Metka Gombač ter dr. Nevenka Troha, popoldne pa v Trstu. Skupno sta jo priredila Društvo slovenskih izobražencev in Deželni inštitut za zgodovino osvobodilnega gibanja v Furlaniji Juljski krajini (IRSML) v dvorani knjigarne Minerva. Na tej predstavitvi sta poleg avtorice, Casellata in Jevnikarja spregovorila še predsednik IRSML Giancarlo Bertuzzi in zgodovinar Roberto Spazzali.

UMRLA IZSELJENSKA DUHOVNIKA ANTON VUKŠINIČ IN JOŽE MEJAČ

V Torontu v Kanadi je 18. marca umrl duhovnik Anton Vukšinič. Rodil se je 6. novembra 1913 v Božakovem pri Metliki. V duhovnika je bil posvečen 1938 v Ljubljani. Leta 1945 se je zatekel na Koroško. Po obdobju begunskih taborišč je leta 1949 dospel v Toronto. Služboval je na kanadskih župnijah v različnih mestih, dokler se ni kot upokojenec leta 1989 nastanil v slovenskem Domu Lipa v Torontu, kjer je ostal do smrti. Ves čas življenja na območju Niagare je bil povezan tudi s slovenskimi priseljenci.

Pri lazaristih na Taboru v Ljubljani, kjer je živel od povratka v domovino leta 1994, je 27. marca umrl izseljenski duhovnik in misijonar Jože Mejač. Rodil se je 17. marca 1915 v Zalogu pri Ljubljani. Med lazariste je stopil leta 1935, v duhovnika pa je bil posvečen 20. aprila 1941 v Ljubljani. Zadnje mesece vojne je bil domobranski kurat, zato se je maja 1945 umaknil na Koroško. Delal je med begunci v različnih taboriščih, leta 1949 pa se je izselil v Ameriko, kjer ga je duhovniška in misijonska pot povedla od Ognjene zemlje do drugih krajev v Argentini, Peruju, Teksasu, Kanadi in Dominikanski republiki. Nekaj let je delal med Slovenci v Lanusu v Buenos Airesu in v župniji Marije Pomagaj v Torontu.

UMRL JE KAPITAN MARKO SULČIČ

V goriški bolnišnici je 29. junija preminil tržaški pomorščak in publicist, višji kapitan dolge plovbe Marko Sulli - Sulčič. Rodil se je 9. decembra 1940 v Trstu, pomorsko šolo pa je končal v Piranu leta 1960. Po vojaškem roku v italijanski mornarici in krajši uradniški službi na kopnem se je vkrcal in do upokojitve leta 2001 služboval na potniških in trgovskih ladjah, najdlje, 35 let, kot poveljnik na tankerjih ameriške družbe Chevron. Tam je dosegel tudi častni naslov »vice-commodore«.

Leta 2010 je pri Goriški in Celjski Mohorjevi družbi izšla njegova knjiga o svetovni naftni industriji in tankerjih Nafta.

20 LET SLOVENIJE V SVETU

Izseljensko društvo Slovenija v svetu letos z več pobudami praznuje svojo 20-letnico.

Letošnji 19. Tabor Slovencev po svetu je ob nedelji Slovencev po svetu priredilo 1. julija na Veliki planini.

ZAPISI VINKA KOBALA

Založba Ognjišče iz Kopra je v spomin na duhovnika Vinka Kobala (1928-2001), ki je ogromno delal z mladimi in dal pobudo za duhovno gibanje, ki je leta 1983 dobilo ime Pot, že konec lanskega leta izdala njegovo obsežno knjigo Pripoved starega, modrega, sivega bobra, Lastni življenjepis in spomini na delo z mladino v Cerkvi na Slovenskem. Uredil jo je Giovanni (Janko) Toplikar s sodelovanjem Alojza Milharčiča. Spremno besedo je prispeval Jože Kurinčič.

FILMAR ALJOŠA ŽERJAL

V Kulturnem domu v Trstu sta tržaški sedež radiotelevizije RAI in Slovensko stalno gledališče 18. aprila posvetila večer tržaškemu amaterskemu filmskemu ustvarjalcu Aljoši Žerjalu. Ob tej priložnosti so predstavili dvojezično knjigo več avtorjev Filmsko ustvarjanje Aljoše Žerjala, Od 8-milimetrske do digitalne kamere. Uredil jo je Massimiliano Fabris, prevo-de v slovenščino pa je oskrbela Magda Jevnikar. Knjigo na 313 straneh je izdalo Založništvo tržaškega tiska.

SPARTACO CAPOGRECO V TRSTU IN GORICI

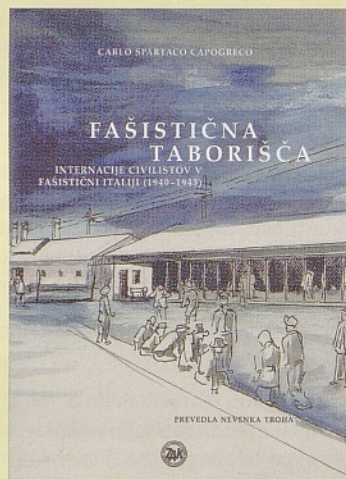
V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je bila 18. junija krstna predstavitev slovenskega prevoda temeljne študije o italijanskih koncentracijskih taboriščih za civiliste. Gre za knjigo, ki jo je prof. Carlo Spartaco Capogreco z Univerze Kalabrije leta 2004 izdal pri turinski založbi Einaudi pod naslovom *I campi del duce*. Leta 2006 je izšla v popravljeni izdaji, v Zagrebu pa v hrvaškem prevodu (Mussolinijevi logori). Junija letos (z letnico 2011) jo je v prevodu zgodovinarke dr. Nevenke Trohe z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani in s pomnoženim fotografskim in likovnim gradivom izdalo Publicistično društvo ZAK iz Ljubljane pod naslovom *Fašistična taborišča, Internacije civilistov v fašistični Italiji (1940-1943)*.

Avtor v študiji najprej podrobno analizira vso problematiko italijanskih taborišč in njihovih žrtev, v drugem delu pa pregledno popisuje posamezna taborišča: v Italiji in na zasedenih ozemljih, tako tista, ki jih je upravljalo notranje ministrstvo, kot tista, ki jih je upravljala vojaška oblast.

Na tržaški predstavitvi, ki jo je vodil časnikar Ivo Jevnikar, so ob okrogli mizi spregovorili zgodovinarica Nevenka Troha, pisatelj Boris Pahor, koordinator kulturnega društva *Terre di Confine* in strokovnjak za taborišča v Višku Ferruccio Tassin ter avtor Carlo Spartaco Capogreco.

Naslednjega dne je sorodno srečanje priredil v dvorani pokrajinskih muzejev v grajskem naselju v Gorici Krožek Anton Gregorčič. Medtem ko pisatelj Pahor ni mogel sodelovati, je ob že naštetih sodelujočih večer obogatila še prof. Francesca Meneghetti iz Trevisa, ki je nedavno izdala študijo o taborišču za Slovence in Hrvate v Monigo pri Trevisu.

OB 21-LETNICI NEODVISNOSTI

DOBRODOŠLI DOMA

V Ljubljani so 4. julija ponovili lansko uspešno pobudo Dobrodošli doma. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki ga vodi ministrica Ljudmila Novak, jo je pripravil v sodelovanju z Izseljenskim društvom Slovenija v svetu, Svetovnim slovenskim kongresom, Rafaelovo družbo in Slovensko izseljensko matico. Na nabrežju Ljubljane sta iz Italije nastopila beneška glasbena skupina Bk evolution in moška vokalna skupina Sv. Jernej z Opčin. Nekaj ustanov je postavilo svoje informativne stojnice.

Že dopoldne je bila v priredbi Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije pri ZRC SAZU strokovna konferenca o etnični ekonomiji in Slovencih zunaj Republike Slovenije. Zvečer pa so v Narodni in univerzitetni knjižnici odprli dve razstavi o rojaki v Kanadi: S peresom in čopičem: Ted Kramolc, 90 let in Med Slovenci v Kanadi. Na ogled je bila tudi fotografska razstava Slovenskega društva Bazovica z Reke.

VSESLOVENSKO SREČANJE

Naslednjega dne, 5. julija, je bilo v Državnem zboru v Ljubljani 12. vseslovensko srečanje Slovencev v zamejstvu in po svetu. Osrednja tema je bil medgeneracijski dialog, uvod v številne referate in posege v razpravo je imela šolnica in pesnica iz Gorice Claudia Vončina. Prisotne so nagovorili predsednik Komisije Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, ki prireja ta srečanja, Franc Pukšič, predsednik Državnega zbora Gregor Virant, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak in predsednik vlade Janez Janša.

Sočasno, a z nekaj skupnimi deli, so za mlade referente in udeležence v dvorani Državnega sveta pripravili 1. mladinski parlament Slovencev iz zamejstva in po svetu.

V ŠTEVERJANU

Edina proslava obletnice slovenske neodvisnosti med Slovenci v Italiji, če odmislimo sprejem generalnega konzulata v Trstu, je bila tudi letos v Števerjanu, in sicer 29. junija v priredbi Konference za Italijo pri Svetovnem slovenskem kongresu, društva Anton Gregorčič, Zveze veteranov vojne za Slovenijo in Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve. Ob številnih pozdravih, ki jih je uvedel predsednik Konference Marjan Terpin, je imel osrednji govor evropski poslanec Milan Zver. Zapel je zbor Rado Simoniti.

42. FESTIVAL V ŠTEVERJANU

V Števerjanu je bil od 6. do 8. julija 42. festival narodnozabavne glasbe, ki ga prireja domače društvo Frančišek Borgia Sedej.

V tekmovalnem delu je nastopilo 25 ansamblov (tokrat tudi dva zamejska). V finalni del se jih je prebilo 16. Nagrado za najboljši ansambel in trofejo društva Sedej je prejel Prleški kvintet iz Križevcev pri Ljutomeru. Ostale nagrade so prejeli Poskočni muzikanti iz Slovenske Bistrice kot najboljši kvintet, ansambel Nemir iz Mokronoga kot najboljši trio, ansambel Simona Gajška iz Šentjurja pri Celju za najlepšo melodijo, skupina Topliška pomlad iz Dolenjskih Toplic za najlepše besedilo, nagrada za debitanta je šla v Velenje ansamblu Stil, nagrada občinstva pa skupini Kraški muzikanti iz Devina.

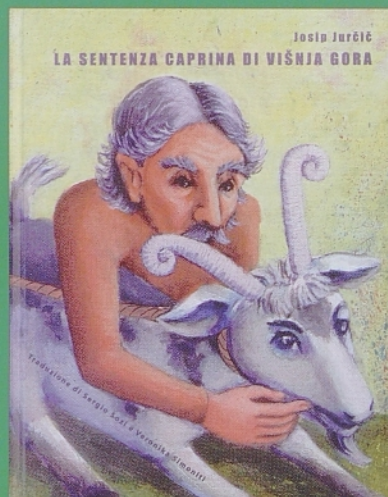
Letos je imel festival nova napovedovalca, Andreja Hoferja in Tjašo Hrobat.

Gost letošnjega festivala je bil ansambel Modrijani. Zaključnega večera sta se udeležili tudi skupini slovenskih maturantov iz Argentine in Kanade, ki sta z odra pozdravili občinstvo s slovensko pesmijo.

Kozlovska sodba v italijanščini

Josip Jurčič ima srečo s prevodi v tuje jezike. Potem ko je bila povest Jurij Kozjak, slovenski janičar po zaslugi Ferdinanda Kolednika prevedena v več deset tujih jezikov, se odločno podaja v svet tudi Jurčičeva humoreska Kozlovska sodba v Višnji Gori.

Območna izpostava Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti v Ivančni Gorici je od leta 2009 izdala več knjig z izvirnimi ilustracijami in prevodi tega dela v angleščino, francoščino, španščino, nemščino, hrvaščino, poljščino in italijanščino. Italijanski prevod, ki nosi naslov La sentenza caprina di Višnja Gora, so predstavili 2. marca v mestni hiši v Višnji Gori. Oskrbela sta ga Sergio Sozi iz Rima, ki že 12 let živi v Sloveniji, in Veronika Simoniti. Knjigo je ilustrirala Tanja-Pina Škufca iz Šempetra pri Novi Gorici.

Knjige

Rosemarie Schulak ***Spomini na Piran***

Nova dvojezična slovensko-nemška pesniška knjiga
Mohorjeve založbe v Celovcu

Pri Mohorjevi založbi v Celovcu je izšla dvojezična pesniška zbirka avstrijske avtorice Rosemarie Schulak. V knjigi z naslovom *Spomini na Piran – Erinnerungen an Piran* je objavljenih okrog petdeset tekstov v nemških izvirnikih in v slovenskih prevodih Leva Detele.

Detela je prispeval pod naslovom *Subtilni splet pesniških besed* tudi spremno besedo o liriki te leta 1933 v Nižji Avstriji rojene ponotranjene pesnice, ki je do sedaj objavila okrog deset pesniških zbirk in dve pripovedni deli. V svojem spremljevalnem eseu je prevajalec med drugim poudaril, da je »za slovenskega bralca še posebej zanimivo, kako tuja avtorica na svojevrsten način opazuje in interpretira zanjo nekoliko eksotično in drugačno okolje«.

Vsekakor nam avtorica ponuja nenavadno lirično soočenje s Piranom in njegovimi posebnostmi in skrivnostmi. Slovensko morje in pestro naravo doživlja iz nenavadnih zornih kotov, večsmerno in globinsko. Medtem ko večina današnjih izletnikov in turistov opazuje novo okolje bolj ali manj površinsko in mimobežno, prestavi Rosemarie Schulak svoje pesniške zarise na razvejano ozadje metafizično podživete bivanjske in zgodovinske usode, v katero je vpet tudi njen lastni življenski utrip. Značilno je, da avtorica misli in čustva zakorenini v konkretnih podobah iz narave in življenja, kar ustvari svojevrsten

splet duha in snovnosti. Podobno kot v svojih drugih pesniških zbirkah skuša Rosemarie Schulak tudi v *Spominih na Piran* spojiti posebnosti vzhodne – še posebej japonske – lirike z evropskim pesniškim izročilom. Razpeta med srečo in bolečino, izpoveduje svoj pesniški kredo, ki ni nikoli samovšečen in nekritično zaprt, temveč raste v odrešenje skozi upanje in spraševanje vesti.

V knjižici, ki obsega 96 strani, je objavljenih tudi pet risb s piranskimi motivi koroškega slikarja, odrskega oblikovalca in arhitekta Hansa Kriebitzza, medtem ko platnice krasi reprodukcija barvne slike Pirana, ki je delo na Ptujju leta 1893 rojenega slikarja Georga Pevetza, ki je umrl leta 1971 na Dunaju. Bil je član Dunajske hiše umetnikov (Wiener Künstlerhaus). Njegova dela se med drugim nahajajo v dunajskem muzeju Albertina.

Lev Detela

»Morje se nikomur ne daje«

(C. Magris)

Claudio Magris ***Drugo morje*** *Modrijan, 2011, Ljubljana*

Za vsakim jezikom se skriva obsežen svet literarnega ustvarjanja, neskončno število zgodb, ki nam lahko povedo marsikaj o preteklosti in sedanjosti neke skupnosti, o njenem načinu razmišljanja, o njenih ljudeh. Tako slovenski prevod romana tržaškega pisatelja Claudia Magrisa *Drugo morje*, v originalu *Un altro mare*, ki je bil napisan že leta 1991, prinaša več kot le lite-

rarni užitek. Veronika Simoniti je v slovenski jezik prenesla literarno pripoved o dveh italijanskih intelektualcih, ki sta v preteklosti živela in delovala na Primorskem, kjer sta si slovenska in italijanska komponenta že od nekdaj tako blizu in včasih tako daleč.

»Zemlja materinsko prenašala, ki jo trga, toda morje je velik nedosegljiv smeh, nič v njem ne pusti znamenja; roke plavalca ga ne objamejo, odrivajo ga in izgublajo; morje se nikomur ne daje« zapiše Claudio Magris v omenjenem romanu. Literarno delo, ki je pravkar izšlo v slovenskem prevodu ponovno potrjuje očarljivost, ki jo predstavlja tako za slovenske kot tudi za italijanske primorske pisce navdihujoča neulovljivost in neobvladljivost morja. Voda je tako tudi pri Magrisu element, okrog katerega se ne razpenjajo le najbolj posrečeni opisi, temveč tudi metafore, skozi katere so pogosto predstavljeni razmisleki osrednjega lika romana, Goričana Enrica Mreuleja, čigar življenje je navdihnili Magrisov roman.

Pripoved se začne v Gorici leta 1909, torej v času Avstro-Ogrske. Tedaj se Mreule odpravlja stran iz Gorice, iz mesta, kjer se je šolal na državni gimnaziji in se družil z drugima dvema mladima intelektualcema, Ninom Paternollijem, ki je pozneje postal pomemben grecist in Carlom Michelstaedterjem, filozofom, piscem, likovnim umetnikom in avtorjem razprave *Prepričanost in retorika*, ki velja danes za pomembno delo italijanske filozofije 20. stoletja. V prvem delu pripovedi se pogled razpre na intelektualno razgibanost tedanjega

goriškega prostora, v katerem naj bi pravi Goričan, če citiramo besede profesorja iz Magrisovega romana »moral znati italijansko, nemško, slovensko, furlansko in beneško-tržaško, da bi živel sproščeno in naravno v svojem okolju«. Mreule pa se odloči zapustiti to okolje, ne le da bi se izognil služenju vojaškega roka, temveč tudi zato, da bi izpolnil Michelstaedterjevo filozofsko misel o tem, da je posameznik obsojen na absolutno samoto, v kateri se lahko reši le sam. Edino pravilno pa je, da živi tu in sedaj, zreducira življenje na bistvo, na to, v kar je prepričan, ne da bi se oziral na iluzije, hrepenenja ter želje, ki so moteča in odvečna retorika. Enrico Mreule in prav tako tudi celoten roman sta prežeta z Michelstaedterjevo mislijo, ki na nevsiljiv način spodbuja k dodatnemu spoznavanju tega goriškega filozofa in njegove misli. Mreule diha skoznjo in se k njej ne prenehoma vrača tudi v teku trinajstih let, ki jih preživi v Južni Ameriki, daleč stran od Gorice.

Ko se leta 1922 vrne v Gorico, ki je ta čas postala del italijanske države, se mora soočiti s povsem drugačnimi okoliščinami od tistih, ki jih je pustil za seboj, ko je odpotoval čez ocean. V Gorici dvajsetih let pričakajo Mreuleja mnoge praznine, začasni in trajni odhodi znancev, predvsem pa odsotnost prijatelja Michelstaedterja, ki si je že leta 1910 vzel življenje. Preobražena družba in politika mu zastavljata nova vprašanja, ki ga begajo. Ob tem Magris izkoristi priložnost, da preko Mreuleja predstavi pogled, ki je bil tedaj najbrž skupen določene mu delu italijanskega prebivalstva, in sicer Enrico je nad fašističnim trpinčenjem Slovencev oz. Slovanov ogorčen, a hkrati prizna, da se Slovanov na nek način boji, ker njegova slovenščina, ki mu je nekdaj zadostovala za otroške igre, v odraslosti nenadoma ni več dovolj za srečanje z njimi. Drugačen jezik nenadoma postane ovira in sosed postane tujec. Mreulejeva razmišlja-

nja nadalje nihajo med usmeritvijo lastnega življenja k iskanjem, ki jih simbolizira morje ali usmeritvijo k otopelosti, ki jo predstavlja kopno.

Izbira postane jasna, ko pripoved povsem zapusti plimovanja in se ustali na trdnih tleh, zastane v obmorski pokrajini, na od sonca razbeljenem skalovju in se zatakne v obdajajočo istrsko naravo, kamor se Mreule zateče pred svetom, ki mu ne najde smisla. Mreule leta 1933 zapusti Gorico in se preseli v Savudrijo. Vse bolj zazrt v svoj svet pusti, da mu življenje meži med prsti, svoj pogled oži le nase, ne da bi se preveč oziral na sočasna dogajanja, ki jih Magris predstavi v kratkih orisih, ko omeni fojbe in ezule, a hkrati ne pozabi tudi na drugo plat ter zapiše, da »je bila laž prezirljivo zanikanje, da bi bila rdeča istrska prst tudi slovanska«. Z nenehnim iskanjem ravnovesja med predstavljanjem dveh vidikov iste zgodbe se Magris tako izogne stereotipizacijam in poenostavljanjem zgodovine. Naposled pa se od tedanjih družbenih okoliščin povsem oddalji, ko nemirni razmisleki, ki spremljajo Mreuleja v samotnih sprehodih po istrski obali, postanejo postopoma vse bolj podobni agoniji. Ta najde svoj konec šele tedaj, ko se mu s staranjem začne megliti spomin. Tedaj Magris v sintetičnem in izbranem slogu zapiše: »Svet okoli njega se je vendarle umiril, velikanski valovi po neurju nehajo besno butati ob obalo in bučanje zamre v šumenje valov. Vse potihne in to je dobro«.

Maja Smotlak

Lev Detela *Nočni koncert s Trdoglavom in z Marjeto*

Črno-bele groteskne risbe francosko-nemškega slikarja Maxa Ernsta, s katerimi se avtor **Nočnega koncerta s Trdoglavom in z Marjeto** sreča leta 2009 v pariškem muzeju Orsay, so povod za nastanek svoje-

vrstne baladne izpovedi na Dunaju živečega dvojezičnega avtorja Leva Detele. V triinštiridesetih posameznih scenah te nove Detelove knjižne publikacije zaživi pred bralcem temna zgodba na milost in nemilost moškemu nasilju izpostavljene mlade ženske, kot jo poznamo iz arhaične srednjeveške slovenske balade o Trdoglavu in njegovi lepi ujetnici Marjetici v »gradu brez oken in brez vrat«. Detela je ta stari motiv na novo predstavil pod vtisom sedanjih aktualnih psihopatoloških kriminalnih dogodkov, ki so znani tudi iz Avstrije, kjer sta vznemirila javnost »primer Fritzl« z dolgoletnim trpljenjem na milost in nemilost moškemu nasilju izpostavljene mlade ženske in njenih otrok v zatohli kleti in podoben primer ugrabljenega odrasčajoče deklice Natasche Kampusch v temnem podzemlju nižjeavstrijske podeželske hiše.

V širokem pripovednem loku stopnjuje pesnik dramatično napetost. Mednarodno znani pariški muzej je nenadoma začarani grad, fantastična stavbna gmota z nevarnimi razpokami, v katerih se mešajo resničnost in fikcija, škandal in vsakdanjost. Svobodni tok prostega verza se vedno bolj spaja s pojočimi rimami ljudske balade, s katero nastopa na grotesknem muzejskem koncertu kot v blodnih sanjah nori Paranoia Band. Vendar je Detela v zamolkli tok dogajanja vgradil rešitev, ki se približuje, kot v slovenski ljudski pesmi, v podobi sodobnega osvobojevalca žrtev iz stisk in prisil. Žgoči plamen težkega hrepenenja se preliva v pesem o vedno znova pričakovani ljubezni in sreči. Pisatelj Milan Vincentič je v spremni besedi k tej knjigi med drugim zapisal, da je Marje(ti)ca v Detelovi baladni pesnitvi »nedosegljiva alegorija dobrega, ki ne bo nikoli na dosego roke«. Novo Detelovo knjigo, že petinštirideseto po vrsti, ki jo je izdala ljubljanska založba VED, je ilustrirala pesnikova snaha Patricia Detela.

L. D.

»Projekt Rebula«

Tri knjige v italijanščini

Knjižnica Dušana Černeta je v preteklih mesecih uspešno izpeljala "projekt Rebula", da bi s pomočjo treh njegovih knjig v italijanščini predstavila širokemu občinstvu na Apeninskem polotoku lik in delo pisatelja Alojza Rebule, z njim pa tudi našo narodno skupnost in vsaj delček slovenske kulture.

Taka pobuda sicer ne sodi k rednemu delu naše knjižnice, vendar smo jo z veseljem izvedli, ko se je ponudila priložnost. Dežela Furlanija Julijska krajina je namreč leta 2009 na podlagi svojega zakona za varstvo slovenske manjšine razpisala sredstva za pobude, ki naj zbližajo Slovence in Italijane. Šlo je za dodatna, deželna sredstva, zunaj rednih postavk za slovenske ustanove in organizacije, ki jih napaja državni proračun.

"Poskusili smo in naš predlog so na deželi sprejeli ter ga v zadostni meri financirali," je povedal predsednik KDČ Ivo Jevnikar, ki si je projekt zamislil in ga vodil. "Po pisatelju Borisu Pahorju, ki mu je uspel prodor na italijanski knjižni trg, naj bi italijanski bralci dobili priložnost, da spoznajo še enega izmed najvidnejših slovenskih ustvarjalcev, ki ravno tako izhaja iz naše skupnosti v Italiji. Vse to tudi v upanju, da bi italijanske založbe vendarle opazile zanimivo književnost v naši sredi."

Načrt je predvideval, da KDČ pripravi za natis, in da si torej priskrbi avtorske pravice, prevode, spremne besede, opremo in drugo, tri knjige, nato pa poišče italijansko založbo državnega pomena, ki naj poskrbi za njihov natis in distribucijo.

Po daljšem iskanju nam je uspelo doseči dogovor o sodelovanju z ugledno katoliško založbo Edizioni San Paolo iz Milana.

Želja KDČ je bila, da predstavimo tri področja Rebulovega dela: pisateljsko, teološko in esejistično ustvarjanje.

Za pisateljski del smo izbrali kratki roman *Nokturno* za Primorsko, ki govori o treh totalitarizmih XX. stoletja ter o čutenju in trpljenju primorskega človeka. Prevedla ga je Martina Clerici, mag. Božo Rustja pa je napisal spremni esej o pisatelju, o protagonistu romana, duhovniku - mučencu Filipu Terčelju, ter o primorski polpreteklosti. Knjiga, ki je v italijanščini dobila naslov *Notturmo sull'Isonzo*, je izšla oktobra lani.

Za predstavitev Rebulove teološke misli je KDČ izbrala zbirko šestih teoloških in filozofskih meditacij *Smer Nova zemlja*, ki jo je že leta 1976 prevedel rajni p. Franc Husu, a je ostala v tipkopisu. Tudi tržaškemu škofu msgr. Lovrencu Bellomiju ni uspelo najti založnika, tako da smo zdaj premostili ta dvojni grenki spomin. Preva-

jalec je v dogovoru z avtorjem že na začetku zamenjal zadnje poglavje zbirke z Rebulovim predavanjem *Krščanska avantura*. Besedilo je zdaj uredil in mu napisal teološko spremno besedo prof. Marino Qualizza. Pod naslovom *Destinazione Nuova Terra* je izšla januarja.

Spomladi je izšla še knjiga *Da Nicea a Trieste* (Od Niceje do Trsta), za katero je napisal spremno besedo Ivo Jevnikar, pri izboru besedil pa je sodeloval sam pisatelj. Vsa so nastala v italijanščini v letih 1977-2007 in obravnavajo verska, kulturna, literarna ter zgodovinska vprašanja. Nekatera so bila že kje objavljena, druga pa ne. Tu so vsekakor prvič organsko povezana, tako da gre za povsem novo Rebulovo knjigo, ki je v slovenščini ni in ki je torej zanimiva za vse ljubitelje in preučevalce njegovega dela.

Zdaj, ko je projekt zaokrožen, se Knjižnica Dušana Černeta zahvaljuje vsem, ki so pomagali, da je mogel uspeli, v prvi vrsti avtorju Alojzu Rebuli, prevajalki Martini Clerici, sestri rajnega prevajalca p. Franca Husuja Alojziji, avtorjem spremnih esejev Božu Rustji, Marinu Qualizzu in Ivu Jevnikarju, Eriki Jazbar za lektorsko in korektorsko delo, Lučki Kremžar De Luisa za delo v pisarni, vsem, ki so sodelovali pri ostalih obveznostih ter na predstavitvah, še posebej pa založbi Edizioni San Paolo in njenemu done-davnemu ravnatelju Eliu Sali ter deželni upravi.

Predstavitvi v Trstu in Vidmu

Ob izidu prve knjige našega projekta so bila tri javna srečanja s pisateljem Rebulo, o katerih je Mladika že poročala: v Trstu 14. novembra za slovensko občinstvo v Peterlinovi dvorani in 15. novembra za italijansko občinstvo v knjigarni Minerva, v Gorici pa dvojezično 16. novembra v dvorani Fundacije Goriške hranilnice.

Alberico Rigoni Stern izroča nagrado, poimenovano po njegovem očetu, pisatelju Alojzu Rebuli. (Foto Rensi)

Ob dovrstitvi projekta sta bili še dve srečanji, namenjeni pretežno italijanskemu občinstvu. V knjigarni Lovat v Trstu so 5. junija nastopili univ. prof. Elvio Guagnini, kulturni urednik tržaškega dnevnika *Il Piccolo* Alessandro Mezzena Lona, predsednik KDC Ivo Jevnikar in pisatelj Alojz Rebula. Vodila ga je urednica pri Mladiki Nadia Roncelli. Pisatelj prof. Claudio Magris je na prisotne naslovil pismo z razmišljanjem o Rebulovem ustvarjanju.

V dvorani Paolino d'Aquileia v nadškofjskem kulturnem središču v Vidmu pa sta Združenje Evgen Blankin iz Čedad in Scuola Cattolica di Cultura iz Vidma 7. junija priredila srečanje s pisateljem Rebulo. V imenu obeh ustanov sta pozdravila Giorgio Banchig in msgr. Rinaldo Fabris, medtem ko je pozdrav videmske občine prinesel svetovalec Mario Canciani. O Rebulovi misli in o njegovem literarnem ustvarjanju je nato obširno govoril prof. Marino Qualizza.

O Rebuli v Milanu

V avditoriju San Paolo v Milanu je bil 27. aprila kulturni večer, posvečen pisatelju Rebuli in italijanskemu prevodu njegovega romana *Nokturno* za Primorsko. Zanj je dala pobudo prevajalka Martina Clerici, ki je na večeru opozorila na pisateljev duhovni svet, na sorodnosti in razlike med tržaškima velikanoma slovenske književnosti Alojzom Rebulo in Borisom Pahorjem, na svetniški lik Filipa Terčelja, ki je literarno preoblikovani junak *Nokturna*, na usodo Primorcev pod fašizmom in na pomen materne besede.

O vlogi slovenskega duhovnika na Primorskem od davnih časov do tragične polpreteklosti in današnjih dni je spregovoril župnik in dekan iz Štandreža pri Gorici Karlo Bolčina, ki je pred leti prevzel tudi versko oskrbo Slovencev v Milanu in okolici.

Udeležence sta pozdravila slovenski častni konzul v Milanu Gianvico Camisasca in vodja tiskovnega urada založbe San Paolo Marco Albonico. Prebrali so tudi pozdravno pismo prof. Rebule. Večer je povezoval Silvio Ziliotto iz združenja ACLI v Milanu.

Srečanje je povzdignil nastop pevcev iz mešanega zbora Glasbene šole Vinko Vodopivec iz Ajdovščine in Kulturno umetniškega društva Jožef Šemrl iz Zadloga pri Črnem Vrhu pod vodstvom prof. Jerice Rudolf.

Odmevi v tisku

O izidu posameznih knjig in predstavitev so poročali domala vsi mediji Slovencev v Italiji. Med italijanskimi so izstopali programi tržaškega radia, tržaški dnevnik *Il Piccolo* in vsi trije škofjski tedniki ob meji (*Vita Nuova* iz Trsta, *Voce Isontina* iz Gorice in *Vita Cattolica* iz Vidma).

V italijanske medije državnega pomena pa, žal, (še) ni uspelo prodreti. Edina, vendar zelo pomembna izjema je vatikanski dnevnik *Osservatore Romano*, ki je 11. februarja objavil zelo naklonjeno oceno italijanskega prevoda romana Alojza Rebule *Nokturno* za Primorsko. Napisal jo je ugledni italijanski teolog, biblicist in arheolog, predse-

dnik Papeškega sveta za kulturo, a tudi Papeške komisije za cerkvene kulturne dobrine in Papeške komisije za versko arheologijo kardinal Gianfranco Ravasi.

List objavlja tudi sliko spomenika Filipa Terčelja v Šturjah, saj kardinal Ravasi v članku *Vocazione di un servo inutile* (Poslanstvo nekoristnega služabnika) poudarja, da roman v usodi protagonista Florjana Burnika predstavlja literarno preoblikovano, a resnično zgodbo Filipa Terčelja in z njim vseh primorskih duhovnikov, ki so trpeli zaradi treh totalitarizmov XX. stoletja, ker so hoteli ostati zvesti pričevalci svoje vere, naroda in jezika.

Kard. Ravasi primerja Rebulov duhovniški lik iz *Nokturna* podobnim duhovniškim likom v delih Nuta Revelija, Maria Popilia, Lorenza Milanija in Rodolfa Donija.

O spremni besedi duhovnika in časnikarja Boža Rustje pravi, da je očarljiva in prepričljiva.

Nagrada Mario Rigoni Stern

Italijanski prevod *Nokturna* za Primorsko je prof. Rebuli prinesel tudi ugledno literarno nagrado Mario Rigoni Stern. Izročili so mu jo 31. marca v Kongresni palači letoviščarskega mesteca Riva del Garda na Tridentinskem.

Nagrado je prof. Rebuli izročil predsednik odbora, ki jo podeljuje, Alberico Rigoni Stern, torej prvorojenec pisatelja Maria Rigonija Sterna (Asiago, 1921-2008), po katerem je poimenovano priznanje, ki želi spodbujati prijateljstvo med narodi, ki živijo na območju alpskega loka, in ovrednotiti njihovo omiko.

Na slovesnosti so se najprej z besedo, videom in glasbo spomnili pisatelja Rigonija Sterna. Nato je stopil v ospredje letošnji nagrajenec, prof. Rebula, katerega roman je zmagal med 43 tekmovalci. Predlagala ga je založba Edizioni San Paolo iz Milana. S pisateljem se je javno pogovarjal univ. prof. Eraldo Affinati iz Rima.

Zaradi nagrade je občina Asiago 12. julija priredila kulturni večer, posvečen spomenu na domačina Maria Rigonija Sterna in pa pisatelju Rebuli. Uvedel ga je župan Andrea Gios. Ker sam ni mogel na pot, je Rebulovo delo predstavila univ. prof. Tatjana Rojc iz Trsta. Zgodovinar, duhovnik Pierantonio Gios pa je ob liku Filipa Terčelja opozoril na sorodnosti med tamkajšnjo nemško govorečo skupnostjo Cimbrov in primorskimi Slovenci v času fašističnega preganjanja.

Visoko državno odlikovanje

Pisatelju Rebuli je za prejetost nagrado in življenjsko delo 3. aprila med srečanjem na prefekturi tolpo čestital tržaški prefekt in vladni komisar v Avtonomni deželi Furlaniji Julijski krajini Alessandro Giacchetti.

Konec julija je pisatelj Alojz Rebula dobil sporočilo, da ga je predsednik republike Giorgio Napolitano imenoval za velikega častnika Viteškega reda za zasluge za Republiko Italijo. To je drugo najvišje državno odlikovanje, ki se podeljuje za zasluge na področjih kulture, gospodarstva, javnega ali človekoljubnega dela.

Za smeh in dobro voljo

Praščev na svetu primanjkuje, svinjarij pa je iz dneva v dan več.

- Natakaj, imam samo pet dolarjev. Kaj mi svetujete?
- Pojdite v cenejši lokal.

- Kakšna je bila hrana v zdravilišču?
- Zelo zanimiva in pestra. Za enako kavo so imeli tri imena, za enako juho pa sedem.

- Gospod doktor, zakaj pa svoje paciente tako natančno sprašujete, kaj jedo?
- Da vem, koliko jim lahko zaračunam.

- Želim bonboniero z najboljšimi čokoladnimi bonboni za mojo ženo.
- Odlično! Torej jo želite presenetiti.
- Vsekakor jo bom. Ona namreč pričakuje, da ji bom kupil avto.

- Kakšna je razlika med državo in ženo?
- Državo moramo braniti pred sovražniki, ženo pa pred prijatelji.

- Ločil se bom!
- Zakaj pa?
- Žena že mesec dni ne govori z menoj.
- Bodi vendar vesel! Tako ženo je danes težko dobiti!

- Francelj, le kako moreš na prazen želodec zvrniti šilce žganja!
- Saj ga nisem na prazen želodec. Prej sem ga popil že en deci.

- Markec, zakaj moramo spoštovati starejše ljudi?
- Ker imajo denar.

- Kaj, v lanski obleki naj grem na večerno zabavo? Saj bodo vse ženske za menoj gledale!
- No, še vedno bolje kot da bi moški!

- Pavla, pa znate res kuhati? Veste, mi imamo večkrat goste.
- Seveda znam, na dva načina.
- Katera?
- Znam kuhati za take ljudi, ki večkrat pridejo, in posebej za take, ki jih ne želite več videti.

- In kaj je rekel Dolžan, ko je zvedel, da mu je žena ušla z letalom?
- Še danes slavi uspeh moderne tehnike.

- Gospodična, ste že brali mojo najnovejšo zbirko pesmi »Zaljubljena srca«? Vi ste bili tista, ki mi je dala navdih.
- To pa ni lepo, da vso krivdo valite name!

- Zakaj pa Tone vedno nosi s seboj šopek rož?
- Za vsak primer, če bi ga povozil avtomobil. Pravi, da mu ga sorodniki ne bi kupili, ker jim ne bo nič zapustil.

- Kaj je s tvojo najnovejšo dramo?
- Užgala je.
- Ali je že bila premiera?
- Ne, direktor jo je vrgel v peč...

- Moj mož je nemogoč. Že teden dni sedi za pisalno mizo in se nikamor niti ne gane!
- In kaj piše?
- Razpravo »Gibanje je zdravo«.

- Včeraj zvečer sem videl dekle, ki je šla iz hotela z mladeničem...
- Kaj me briga!
- Bila je tvoja zaročenka...
- Kaj te briga!

Priporočene knjige PRI MLADIKI

22,00 €

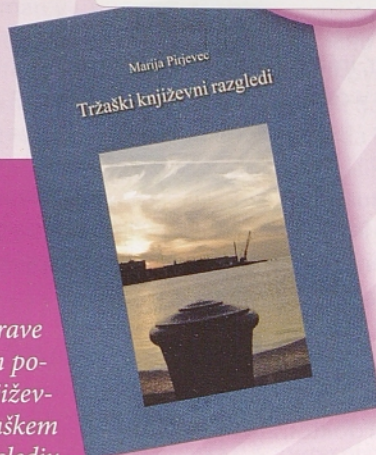

MILAN GREGORIČ VSTANI SLOVENIJA

Nova knjiga Milana Gregoriča prinaša zgodbo o tem, kako se je slovenska družba začela gospodarsko, politično in moralno razkrajati in hkrati nastavlja ogledalo glavnim akterjem slovenske politične scene.

MARIJA PIJREVEC TRŽAŠKI KNJIŽEVNI RAZGLEDI

Zbrani eseji in razprave nam omogočijo širok in poglobljen pogled na književno ustvarjanje na Tržaškem in v njegovem širšem zaledju.

22,00 €

MAJDA ARTAČ MOZAIK V KOVČKU

Knjiga je nekakšen romaneskni mozaik, v katerem se prepletajo prozne in pesniške, esejistične in naravne prvine. V tem domišljjskem prostoru zaživijo svoje individualno življenje ilustracije Jasne Merku.

28,00 €

M. JUREN, P. PIZZAMUS IN N. PERSEGATI POZABLJENI KRAS Ofenzive v jeseni 1916

Vodnik po prizoriščih bojev na goriškem Krasu. Predstavljeno je delovanje italijanske in avstro-ogrske vojske tudi z izvirnim foto-grafskim in kartografskim gradivom.